

**Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających
azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032**

**Program usuwania azbestu i
wyrobów zawierających azbest
z terenu Gminy Herby
na lata 2013 – 2032**

Herby, luty 2013 r.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Spis treści

1. Wstęp	3
2. Cele i zadania programu	5
3. Charakterystyka gminy	8
3.1. Infrastruktura techniczna	10
3.2. Otoczenie gospodarcze	12
3.3. Instytucje użyteczności publicznej	13
4. Informacje o szkodliwości azbestu dla zdrowia ludzkiego	15
4.1. Azbest – informacje ogólne	15
4.2. Występowanie azbestu, materiały zawierające azbest	16
4.2.1. Budownictwo	17
4.2.2. Energetyka	19
4.2.3. Transport	19
4.2.4. Przemysł chemiczny	20
4.3. Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka	20
4.3.1. Następstwa zdrowotne ekspozycji na pył azbestu	21
4.4. Ogólne zasady postępowania przy pracach naprawczych oraz demontażu wyrobów zawierających azbest	26
5. Regulacje ustawowe	30
6. Metody unieszkodliwiania odpadów azbestowych	35
6.1. Termiczne unieszkodliwiania odpadów azbestowych	35
6.2. Chemiczne metody unieszkodliwiania azbestu	36
6.3. Składowanie odpadów azbestowych	36
7. Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest w aspekcie obowiązującego prawa – zakładane procedury	38
8. Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie usuwania azbestu	62
8.1. Program oczyszczania azbestu 2009-2032	62
8.2. Koordynacja i monitoring	63
8.2.1. Kompetencje oraz współpraca poszczególnych organów	64
9. Informacje o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Herby	69
10. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu	77
11. Źródła pozyskania środków finansowych	79
12. Efekty programu	88
13. Harmonogram realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032”	90
14. Zarządzanie, organizacja i wdrażanie	92

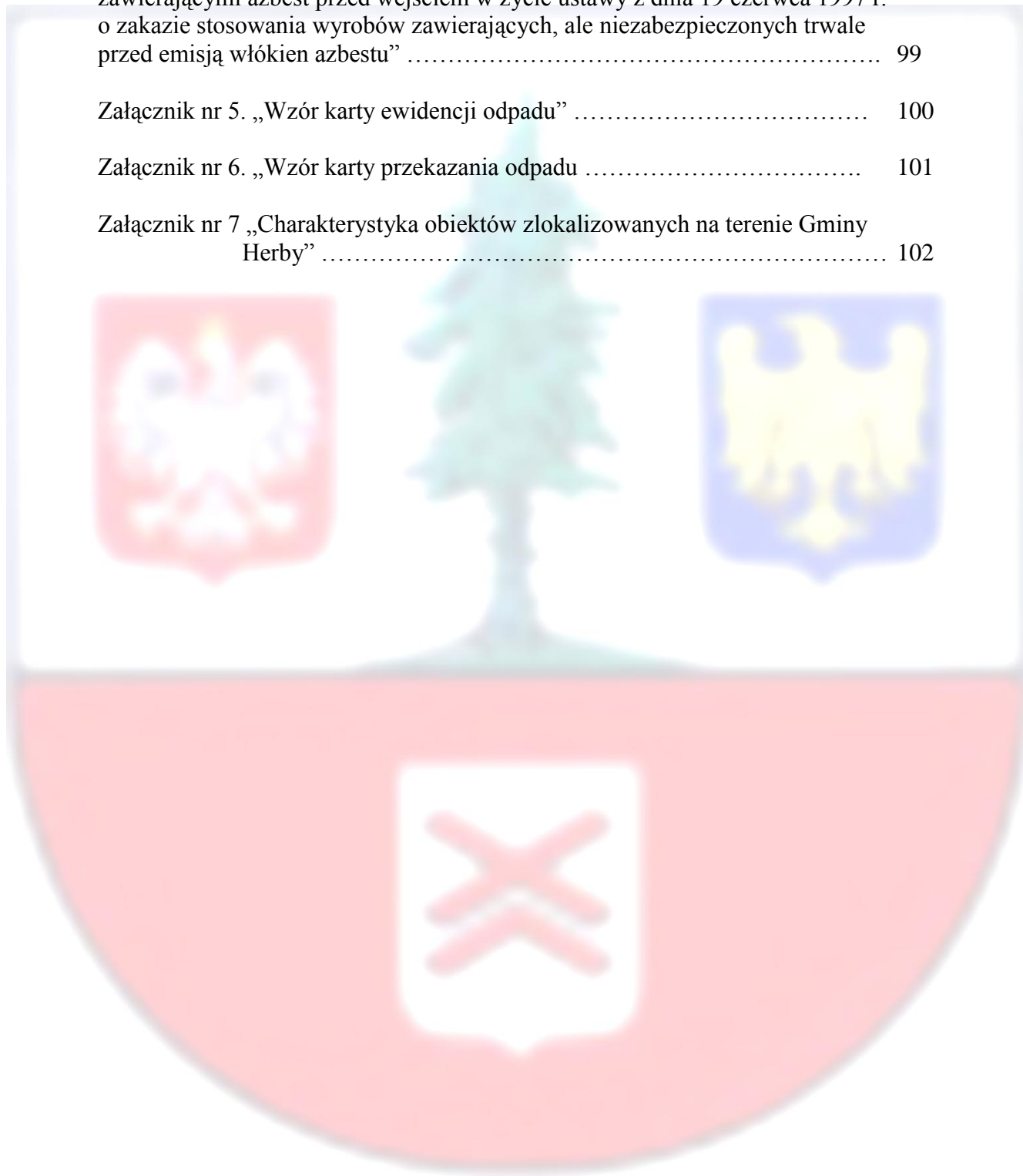
Załączniki:

Załącznik nr 1. „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (wzór)”	94
Załącznik nr 2. „Informacja o wyrobach zawierających azbest (wzór)”	96

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 3. „Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo – cementowych”	98
Załącznik nr 4. „Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu”	99
Załącznik nr 5. „Wzór karty ewidencji odpadu”	100
Załącznik nr 6. „Wzór karty przekazania odpadu”	101
Załącznik nr 7 „Charakterystyka obiektów zlokalizowanych na terenie Gminy Herby”	102

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

1. Wstęp

Niniejszy dokument nawiązuje do „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” przyjętego przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14.07.2009 roku, „Programu usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032 (PROJEKT)” (listopad 2010 r.), jak również nawiązuje do „Planu gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014 ” (24 sierpnia 2012 r.) , w którym to dokumencie podjęto decyzję o realizacji następujących działań:

- Inwentaryzacja Odpadów zawierających azbest,
- Opracowanie Programu usuwania wyrobów zawierających azbest ze szczegółowym harmonogramem,
- Usuwanie wyrobów azbestowo – cementowych.

Celem „Programu usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego (PROJEKT)” jest:

- Spowodowanie działań związanych z oczyszczaniem terenu województwa śląskiego z azbestu, tj. wyrobów budowlanych zawierających azbest jak również pozostałych wyrobów zawierających azbest i odpadów azbestowych w określonym horyzoncie czasowym.

Celem „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” jest:

- Usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- Minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu,
- Likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

„Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” nakłada na powiaty następujące zadania:

- przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności weryfikacji inwentaryzacji, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w „Programie oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032”,
- inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032”,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

„Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” nakłada na gminy następujące zadania:

- uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnych planach gospodarki odpadami,
- współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem,
- przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu,
- przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu...”.

„Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” nakłada na rady gmin następujące zadania:

- przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych gminy z realizacji zadań „Programu...”.

Przygotowując niniejszy dokument wykorzystano m.in.:

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- Ustawa o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r. (Dz. U 2013, nr 0, poz. 21 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 230 z 2005 roku, poz. 2008 - tekst jednolity Dz. U. Nr 144 z 2006 roku, poz. 1042 z późn. zm.),
- „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016”,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014, załącznik do uchwały nr 217 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2010 r. (poz. 1183),
- Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014 roku,
- Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032 przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 lipca 2009 roku,
- Program usuwania azbestu z terenu województwa śląskiego do roku 2032 (projekt), listopad 2010 r.,
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Herby na lata 2008 – 2013 z perspektywą do roku 2020 ,
- wyniki inwentaryzacji azbestu na terenie Gminy Herby przeprowadzonej w okresie październik – listopad 2012,
- „Poradnik finansowania usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2008 – 2013” Warszawa 2008 r.
- „Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych” Warszawa 2008 r.
- „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest” Kraków 2007 r.
- „Plan usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej stanowiących lub będących w zarządzeniu, administrowaniu przez organy administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym” Gliwice 2007 r.
- przepisy prawne (ustawy, rozporządzenia, dyrektywy)

2. Cele i zadania programu

Podstawowym celem Programu jest realizacja głównych założeń zawartych w dokumencie „Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 - 2032” – usunięcie z terenu gminy wyrobów zawierających azbest do 2032 roku. Natomiast do 2022r. należy usunąć 50% zinwentaryzowanej ilości wyrobów zawierających azbest (tj. ponad 113 tys. Mg). Z uwagi na to, że wyroby

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zawierające azbest stwarzają szczególne zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzkiego powinny podlegać sukcesywnej eliminacji przy zachowywaniu specjalistycznych procedur prowadzenia prac. Należy zaznaczyć, że demontażu elementów izolacyjnych i budowlanych zawierających azbest dokonać mogą tylko specjalistyczne firmy, posiadające stosowne zezwolenia administracyjne¹.

Celem niniejszego Programu jest:

- spowodowanie oczyszczenia obszaru Gminy Herby z azbestu oraz usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest
- wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców Gminy, spowodowanych azbestem oraz ustalenie koniecznych do tego uwarunkowań
- spowodowanie sukcesywnej likwidacji oddziaływania azbestu na środowisko i doprowadzenie w określonym horyzoncie czasowym do spełnienia wymogów ochrony środowiska
- stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest

Aktualne uregulowania prawne nakładają określone obowiązki na zarządców/właścicieli obiektów wielolokalowych zawierających wyroby azbestowe, w tym między innymi – inwentaryzację i identyfikację elementów zawierających azbest, okresowe przeglądy i ocena stanu technicznego, harmonogram usuwania wyrobów azbestowych. Ich sukcesywne usuwanie, a także finansowanie wszelkich, niezbędnych prac z tym związanych należy do obowiązków zarządców (właścicieli) obiektów. Dotyczy to również obiektów komunalnych, w stosunku, do których gmina sprawuje nadzór właścicielski.

Biorąc powyższe pod uwagę, a także uwzględniając kompetencje i możliwości gminy Program ten ukierunkowany jest w znacznej mierze na indywidualnych właścicieli obiektów, dla których zrealizowanie założonych w Programie celów w skali gminy z przyczyn przede wszystkim ekonomicznych, bez określonych mechanizmów pomocowych stwarzać może poważne problemy.

Do podstawowych zadań organów samorządowych w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest należy:

- opracowanie i aktualizowanie gminnego planu gospodarowania odpadami w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest,

¹ Za: Plan gospodarowania odpadami dla województwa śląskiego 2014, Katowice 2012

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- składanie Radzie Gminy, co dwa lata sprawozdania z realizacji planu gospodarowania odpadami, w tym niebezpiecznymi zawierającymi azbest,
- zbieranie od osób fizycznych, nie będących przedsiębiorcami informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- opracowanie programu usuwania azbestu z terenu gminy.

Od 1 stycznia 2012 roku wchodzi w życie Ustawa z dnia 1 lipca 2011 roku o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2011, Nr. 152, poz. 897). Według nowego prawodawstwa do obowiązków wójta należeć będzie:

- sporządzanie rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi i przekazywanie go marszałkowi i wojewódzkiemu inspektoratowi ochrony środowiska w terminie do 31 marca roku następującego po roku, którego sprawozdanie dotyczy.

W trakcie realizacji Programu przewiduje się następujące działania gminy:

- Organizacja kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie szkodliwości azbestu, postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania. Jest to jeden z istotniejszych elementów Programu biorąc pod uwagę ciągle jeszcze relatywnie niską świadomość ekologiczną mieszkańców. Program edukacyjno-informacyjny winien zawierać:

- informacje o szkodliwości azbestu
- obowiązki właścicieli posesji o przekazywaniu Wójtowi Gminy Herby informacji o miejscach występowania wyrobów azbestowych, a także w wypadku ich uszkodzeń bądź prowadzenia prac remontowych ich sukcesywnego usuwania,
- informacje o możliwościach i niezbędnych warunkach dla uzyskania wsparcia w zakresie usuwania zdemontowanych wyrobów azbestowych z terenu posesji w ramach obowiązującego regulaminu dofinansowania z budżetu gminy w zakresie unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest,
- aktualny wykaz firm uprawnionych do wykonywania prac demontażowych wyrobów zawierających azbest, posiadających aktualne decyzje Starosty Lublinieckiego w zakresie zatwierdzenia programów gospodarowania odpadami niebezpiecznymi,
- informacje o kolejnych działaniach Gminy podjętych celem likwidacji azbestu. Akcja ta będzie realizowana poprzez lokalną prasę, ulotki, informacje zawarte na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy Herby, stroną internetową UG z wyodrębnioną „zakładką tematyczną” – azbest

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- Utworzenie bazy danych o ilościach i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest w gminie w oparciu o przeprowadzoną inwentaryzację obiektów będących własnością osób fizycznych, i przedsiębiorców i zarządców obiektów zawierających elementy azbestowe. Bieżąca ich aktualizacja i przekazywanie danych do wojewódzkiej bazy wyrobów azbestowych i zawierających azbest (WBDA)
- Kontynuowanie pomocy dla indywidualnych właścicieli posesji w zakresie odbioru transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych na zasadach określonych w aktualizowanym rokrocznie Regulaminie dofinansowania ze środków budżetu gminy unieszkodliwiania odpadów azbestowych, w ramach możliwości pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację Programu - Monitoring realizacji Programu
- Weryfikacja i aktualizacja Programu w wypadku istotnych zmian legislacyjnych lub nowych możliwości finansowych realizacji Programu

Przyjmuje się, że powyższe zadania realizowane będą w ciągu całego planowanego okresu działań zmierzających do usunięcia wyrobów azbestowych z terenu gminy – do 2032 roku.

3. Charakterystyka gminy

Gmina Herby zajmuje² powierzchnię 87,8 km² jest jedną z 166 gmin województwa śląskiego.

Gmina Herby położona jest w północno-zachodniej części województwa śląskiego, w powiecie lublinieckim, w odległości ok. 18 km na południowy-zachód od Częstochowy. Od miasta wojewódzkiego – Katowice – oddalona jest ok. 70 km na północ.

Obszar gminy jest dość zwarty. Rozległość gminy z północy na południe wynosi około 13 km, a z zachodu na wschód 15 km.

Punkty skrajne gminy położone są:

na północy	50° 47' 51" N	18° 48' 17" E
na południu	50° 41' 04" N	18° 49' 50" E
na zachodzie	50° 47' 01" N	18° 43' 51" E
na wschodzie	50° 43' 31" N	18° 56' 10" E

² Na podstawie Gminnego Programu Ochrony Środowiska Gminy Herby na lata 2012 – 2018 z perspektywą do roku 2020

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Według podziału fizyczno-geograficznego J. Kondrackiego (1998) gmina należy do prowincji – Wyżyna Śląsko-krakowska, makroregionu – Wyżyna Woźnicko-Wieluńska, mezoregionu – Obniżenie Liswarty-Prosny. Niewielki północnowschodni skrawek wchodzi w skład mezoregionu Próg Herbski a południowo-zachodni do mezoregionu Próg Woźnicki. Próg Herbski (próg środkowojurajski) zbudowany jest z bardziej odpornych na wietrzenie piaskowców jury środkowej i stanowi pas łagodnych kopulastych pagórków o względnej różnicy wzniesień ok. 50 m. Obniżenie Liswarty-Prosny (obniżenie warciańsko-prośnieńskie) utworzone zostało w miękkich utworach dolnej i środkowej jury. Jest to teren o charakterze nizinnym.

Główną rzeką gminy jest Liswarta, należąca do zlewni Warty. Przepływa ona na całej długości przez zachodnią część gminy, obierając kierunek południowego-wschodu na północny-zachód. Na terenie gminy ma kilka dopływów, głównie prawe, z których większość ma tu swoje źródła. Największe to Olszynka – w południowej części gminy oraz Turza – w północnej a ponadto liczne niewielkie bezimienne dopływy naturalne i rowy melioracyjne. W dolinie rzeki i jej dopływów występują liczne stawy – obecnie przeważnie hodowlane, pierwotnie pełniące w większości funkcje zbiorników przemysłowych. W górnej części doliny, w rejonie wsi Kierzki, Mochała i Hadra występują obszary bagienne. Dopływy, jak i sama Liswarta w obrębie gminy mają w większości naturalny przebieg.

Rzeźba terenu jest mało zróżnicowana, ma charakter lekko falisty. Występujące miejscami niewielkie wzniesienia osiągają wysokości względne do kilkunastu metrów. Teren opada generalnie z południowego wschodu na północny zachód.

Deniwelacja w granicach gminy przekracza nieco 70 m. Najwyższy punkt – na zboczu bezimiennej góry na wschód od wsi Kalina, na granicy z Gminą Konopiska – ma wysokość 316 m n.p.m., najniższy – w dolinie Liswarty (na wypływie rzeki na północny-zachód od wsi Łębki) – 242,8 m n.p.m.

Gmina Herby należy do najbardziej zalesionych gmin w regionie – ponad 70 % jej powierzchni zajmują lasy. W większości są to sztuczne monokultury sosnowe lub sosnowe z małą domieszką innych gatunków, głównie dębu, brzozy, modrzewia i świerka. Na niewielkich powierzchniach koło wsi Łębki występuje las zbliżony do naturalnego z udziałem cisa. Fragmenty lasu w dolinie Liswarty to olszyny.

Wokół wsi Mochała, Hadra, Chwostek, Tanina i Łębki tylko niewielkie obszary zajęte są przez użytki rolne. Przy miejscowości gminnej nie ma użytków rolnych w ogóle. Większy kompleks pól uprawnych występuje jedynie w sąsiedztwie wsi Olszyna i Kalina. Łąki i pastwiska towarzyszą dolinom – Liswarty i jej dopływów. Gleby należą w większości do klas V i VI; użytki wyższych klas bonitacyjnych tworzą kilka skupisk w dolinie Liswarty, między Lisowem a Hadrą.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Walory krajobrazowe obszaru, o których stanowią rzeźba terenu, naturalny jeszcze w większości charakter rzek i strumieni oraz duży udział powierzchni zalesionych, spowodowały włączenia całego terenu gminy do Parku Krajobrazowego „Lasy nad Górną Liswartą”.

Gmina Herby należy do gmin ubogich w surowce mineralne. Jediną grupą surowców rozpoznanych na terenie gminy są liasowe oraz czwartorzędowe piaski i żwiry. Poza kruszywem naturalnym na terenie gminy nie są znane inne surowce mineralne. Perspektywa znalezienia ich i możliwości późniejszej eksploatacji są nikłe.

3.1. Infrastruktura techniczna

Gmina Herby posiada dogodne połączenia komunikacyjne. Przez Herby przebiega szlak kolejowy Śląsk - Porty ze stacją w Herbach Nowych oraz linia kolejowa Lubliniec - Częstochowa ze stacją w Herbach Starych.

Szkielet drogowego układu komunikacyjnego gminy stanowią: droga krajowa nr 46 Częstochowa - Opole oraz droga wojewódzka nr 905 Herby - Piasek. Są to drogi jednojezdniowe, na dużych odcinkach przebiegające pośród zabudowy.

Od 1990 roku rozpoczął się rozwój infrastruktury technicznej.

Aktualnie:

1. stopień zwodociągowania gminy - prawie 100%.
2. woda pitna pobierana jest z ujęć wody w Herbach i Lisowie. W Herbach znajduje się również stacja uzdatniania wody,
3. Stopień skanalizowania gminy - 99,4%.
4. na terenie gminy znajdują się 2 oczyszczalnie ścieków: w Herbach przy ul. Orzeszkowej i w Lisowie przy ul. Leśnej,
5. gmina korzysta z wysypiska śmieci wybudowanego wspólnie z sąsiednią gminą Konopiska,

W roku 2007 przez Gminę Herby został przeprowadzony główny gazociąg wysokociśnieniowy.

Na terenie gminy Herby zamieszkuje 6 935 osób³. W skład gminy wchodzi następujące sołectwa:

- Sołectwo Hadra z miejscowościami:
 - Hadra - 443 mieszkańców
 - Mochała - 209 mieszkańców

³ Dane na dzień 30 czerwca 2012 r.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- Kierzki - 58 mieszkańców
- Piłka - 27 mieszkańców

- Sołectwo Chwostek z miejscowościami:
 - Chwostek - 418 mieszkańców
 - Otrzęsie - 2 mieszkańców
 - Oleksiki - 9 mieszkańców
 - Drapacz - 4 mieszkańców

- Sołectwo Lisów z miejscowościami:
 - Lisów - 1 718 mieszkańców
 - Kolonia Lisów - 55 mieszkańców
 - Głąby - 25 mieszkańców

- Sołectwo Tanina z miejscowościami:
 - Tanina - 126 mieszkańców
 - Niwy - 19 mieszkańców
 - Pustkowie - 3 mieszkańców
 - Brasowe - 26 mieszkańców
 - Braszczok - 45 mieszkańców
 - Łęg - 26 mieszkańców

- Sołectwo Herby z miejscowościami:
 - Herby - 2 393 mieszkańców
 - Pietrzaki - 90 mieszkańców
 - Cztery Kopy - 4 mieszkańców

- Sołectwo Kalina - 409 mieszkańców

- Sołectwo Olszyna - 756 mieszkańców

- Sołectwo Łębki - 26 mieszkańców

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

3.2. Otoczenie gospodarcze

Gmina Herby ma charakter przemysłowo - rolniczy⁴. Przemysł zlokalizowany jest w większości w Herbach oraz Lisowie. Do głównych zakładów należą:

- 1) „Scrapena” S.A. 42-284 Herby, ul. Lubliniecka 41,
tel. 357 42 42 do 48, fax. 357 42 49, e-mail: zarzad@scrapena.com.pl
Zagospodarowanie metalowych odpadów i złomu, recykling samochodów. Zatrudnionych – 76.
- 2) YAWAL System sp. z o. o., 42-284 Herby ul. Lubliniecka 36,
tel. 357 42 52, fax. 357 41 42, e-mail: yawal@yawal.com.pl
Produkcja konstrukcji metalowych (profile aluminiowe), produkcja metalowych elementów stolarki budowlanej. Obróbka metali i nakładanie powłok na metale (malarnia proszkowa). Usługi transportowe.
Zatrudnionych – 200.
- 3) Bruk Spółka z o. o., 42-714 Lisów, ul. Częstochowska 19,
tel. 357 14 45, fax. 357 12 04, e-mail: bruk@bruk.com.p
Produkcja wyrobów z betonu.
Zatrudnionych – 49.
- 4) Zakłady Metalowe „KOZAMEX”, Zakład Pracy Chronionej,
42-714 Lisów, ul. Częstochowska 19, tel. 357 12 01, 357 12 94, fax. 2571f 202,
e-mail: kozamex@kozamex.com.pl
Ślusarstwo produkcyjne, produkcja łańcuchów Galla, technicznych i gospodarczych, produkcja strzemion do obudów górniczych, obudowy górnicze wraz z akcesoriami.
Zatrudnionych – 70.
- 5) Przedsiębiorstwo Produkcyjne „Artco”, 42-284 Herby, ul. Lubliniecka 74,
tel. 357 40 62, fax. 357 40 65, e-mail: ah_bs@artco.pl
Obróbka metali i nakładanie powłok na metale (galwanizernia). Produkcja okuć kaletniczych dodatków krawieckich do obuwia.
Zatrudnionych – 70.
- 6) „Joker - Herby” 42-284 Herby, ul. Powstańców Śląskich 1,
tel. 357 42 51,

⁴ Na podstawie Gminnego Programu Ochrony Środowiska Gminy Herby na lata 2012 – 2018 z perspektywą do roku 2020

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Produkcja i przetwórstwo owoców i warzyw. Produkcja wyrobów garmazeryjnych i konserw mięsnych.

Zatrudnionych – 28.

- 7) Zakład Powłok Galwanicznych „GALWAH” Kulej i Wspólnicy Spółka Jawna, Pietrzaki, ul. Częstochowska 5, 42-284 Herby, tel. 357 40 82, fax. 366 55 62,

e-mail: sekretariat@galwah.home.pl

Obróbka metali i nakładanie powłok na metale (galwanizernia).

Zatrudnionych – 70.

- 8) Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „Filigran” Sp. z o.o., 42-284 Herby, ul. Lubliniecka 15, tel. 357 43 01 – 304, fax. 357 43 03, e-mail:

pphhermet@pl.onet.pl

Produkcja konstrukcji metalowych. Produkcja wyrobów z drutu, produkcja złączy, śrub, łańcuchów sprężyn. Kucie, prasowanie, wyłaczanie i walcowanie metali.

Zatrudnionych – 23.

- 9) Nadleśnictwo Herby, 42-284 Herby, ul. Lubliniecka 6, tel. 357 40 09, 357 40 49,

fax: 357 40 85, e-mail: herby@lasykatowice.com.pl

Gospodarka leśna.

Zatrudnionych – 67.

- 10) Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska“ 42-284 Herby, ul. Lubliniecka 68,

tel. 357 40 46, 357 40 59, fax. 357 40 45, e-mail: gsherby@hot.pl

Produkcja chleba, produkcja świeżych wyrobów piekarniczych. Sprzedaż detaliczna żywności, napojów i wyrobów tytoniowych. Restauracje.

Zatrudnionych – 53.

3.3 Instytucje użyteczności publicznej to:

- Zespół Placówek Oświatowych w Herbach obejmujący: Szkołę Podstawową w Herbach, i Gimnazjum Nr 1 w Herbach i Przedszkole Samorządowe
- Zespół Placówek Oświatowych w Lisowie obejmujący: Gimnazjum Nr 2 w Lisowie, Szkołę Podstawową, Przedszkole Samorządowe
- Zespół Placówek Oświatowych w Hadrze obejmujący: Szkołę Podstawową, i Przedszkole Samorządowe
- Gminna Biblioteka Publiczna w Herbach z punktami filialnymi w Herbach, Lisowie, Hadrze i Olszynie

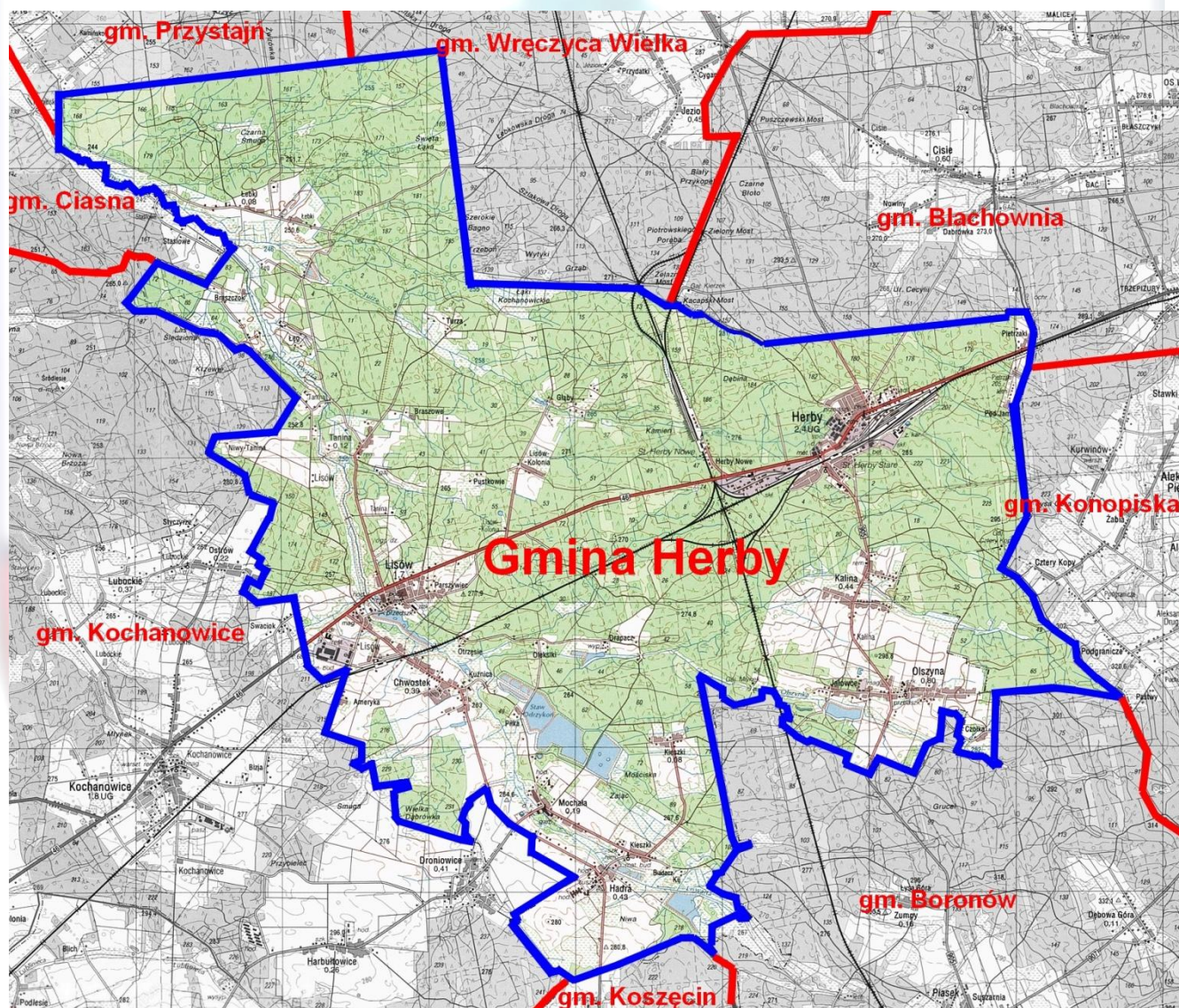

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Ponadto na terenie gminy działają:

- Urząd pocztowy w Herbach
- NZOZ – w Herbach i w Lisowie
- Bank Spółdzielczy Koszęcin, oddział Herby i punkt kasowy w Lisowie

Lokalizacja Gminy Herby

4. Informacje o azbecie i jego szkodliwosci dla zdrowia ludzkiego

4.1. Azbest – informacje ogolne

Azbest jest to włóknisty material nieorganiczny (w wielu państwach znany pod nazwą lnu kamiennego lub bawelnianego kamienia). Jego największą zaletą jest odporność na wysokie temperatury. Po nagraniu do 350°C odporność mechaniczna włókien azbestu spada zaledwie o 20% (spowodowane to jest usunięciem części wody). Natomiast po przyjęciu wody z wilgotnego otoczenia wraca do poprzedniego stanu. Dopiero temperatura ponad 700°C powoduje całkowite odparowanie wody i nieodwracalne zniszczenie materialu (włókna tracą elastyczność i zaczynają się kruszyć).

Na teren Polski sprowadzono po 1945 r. ok. 2 mln ton azbestu. Był to głównie azbest chryzotylowy importowany z byłego Związku Radzieckiego, a także azbest krokidolitowy z Afryki Południowej. Szacuje się, że 85% tego azbestu zużyte zostało do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych, zwłaszcza płyt płaskich i falistych. Produkcja tych płyt w Polsce rozpoczęła się w 1907 r., szybko wzrastała po roku 1950 r. i trwała do 28 września 1998 r.

Rys. 1 Długowłóknisty azbest chryzotylowy praktycznie niezawierający zanieczyszczeń (a), chryzotylowy azbest krótkowłóknisty zanieczyszczony talkiem (b), azbest amozytowy (c) za: „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materialami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Grubość niektórych włókien organicznych i nieorganicznych ⁵

Włókno	średnica włókna (nm)
włókno łykowe	12 000 – 18 000
bawełna	10 000 – 25 000
wełna	2 000 – 50 000
włos ludzki	około 38 000
nylon	1 000 – 9 000
włókno szklane (cienkie)	1 000 – 7 000
włókno mineralne	3 000 – 9 000
azbest chryzolowy	15 - 42
azbest amfibolowy	100 - 300

Chemicznie azbesty są uwodnionymi krzemianami magnezu zawierającymi różne pierwiastki albo jako podstawienia magnezu albo jako roztwory stałe, co ilustruje poniższy wykaz wzorów chemicznych.

Chryzotyl	$Mg_6[(OH)_8Si_4O_{10}]$
Krokidolit (riebeckit)	$Na_2Fe_3Fe_2[(OH)Si_4O_{11}]_2$
Amozyt (gruneryt)	$(Fe,Mg)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
Antofyllit	$(Mg,Fe)_7[(OH)Si_4O_{11}]_2$
Tremolit	$Ca_2Mg_5[(OH)Si_4O_{11}]_2$
Aktynolit (amiant)	$Ca_2(Mg)[(OH)Si_4O_{11}]_2$

Azbest chryzotylowy krystalizuje w postaci rurek. Azbesty amfibolowe to nieco grubsze pręcikowate kryształy. Azbest amozytowy w niewielkich ilościach był mieszany z azbestem chryzotylowym i stosowany okresowo do produkcji płyt azbestowo-cementowych. Częściej dodawano do azbestu chryzotylowego kilka procent azbestu krokidolitowego. Azbest krokidolitowy i amozytowy są groźniejsze dla zdrowia ludzi niż azbest chryzotylowy.

4.2. Występowanie azbestu, materiały zawierające azbest

Właściwości termoizolacyjne i dźwiękochłonne, wytrzymałość na rozciąganie, elastyczność, a także odporność niektórych odmian azbestu na działanie kwasów, alkaliów i wody morskiej czynią zeń surowiec o szerokim zastosowaniu w ponad tysiącu technologiach. 60-80% azbestu zużywane jest jednak do produkcji wyrobów azbestowo-cementowych.

⁵ Za: „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Wyróżnia się dwie klasy wyrobów azbestowych – w zależności od zawartości azbestu, stosowanego spoiwa oraz gęstości objętościowej.

Klasa I („miękkie”) obejmuje wyroby o gęstości mniejszej od 1000 kg/m³, zawierające powyżej 20% azbestu. W tej grupie najczęściej stosowane były wyroby tekstylne, używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury, masy azbestowe natryskowe.

Klasa II („twarde”) obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1000 kg/m³, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane. W grupie tej najbardziej rozpowszechnione są płyty azbestowo- cementowe faliste oraz płyty „karo” stosowane jako pokrycia dachowe i elewacje zewnętrzne. Płyty płaskie wykorzystywane były jako elewacje zewnętrzne, ściany osłonowe, ściany działowe, osłony ścian przewodów windowych, szybów wentylacyjnych i instalacyjnych w budownictwie wielokondygnacyjnym. W mniejszych ilościach stosowano rury, w instalacjach wodociągowych i kanalizacyjnych, a także jako przewody kominowe i zsypy.

Azbest jest nazwą ogólną obejmującą włókniste minerały z grupy serpentynów i amfiboli. Dzięki od dawna znanej i cenionej odporności na wysoką temperaturę, trzy minerały azbestowe zyskały popularność i szerokie zastosowanie w gospodarce światowej. Są to: powszechnie stosowany chryzotyl (azbest biały), w mniejszym stopniu wykorzystywany krokidolit (azbest niebieski) i jeszcze rzadziej stosowany amosyt (azbest brązowy). Specyficzne właściwości azbestu, niepalność, wytrzymałość mechaniczna i termiczna oraz elastyczność sprawiły, że azbest znalazł szerokie zastosowanie w różnego rodzaju technologiach przemysłowych a zwłaszcza w budownictwie, energetyce, transporcie i w przemyśle chemicznym:

4.2.1. Budownictwo.

Azbest stosowano⁶ w wyrobach budowlanych powszechnego użycia: eternit, czyli płyty faliste azbestowo- cementowe o zawartości 10-13% azbestu do pokryć dachowych, płyty prasowane - płaskie o zbliżonej zawartości azbestu, płyty KARO - dachowe pokrycia lub elewacje, rury azbestowo- cementowe wysokociśnieniowe (krokidolit) i kanalizacyjne, stosowane także jako przewody wentylacyjne i dymowo- spaliny (zawartość azbestu około 22%), kształtki azbestowo- cementowe oraz elementy wielkowymiarowe, stosowane w budownictwie ogólnym i przemysłowym (płyty azbestowo- cementowe płaskie wykorzystywane w lekkich przegrodach ścian

⁶ Za: „Azbest i jego zastosowania”; Państwowa Inspekcja Pracy; <http://www.pip.gov.pl/html/pl/doc/07040013a.pdf>

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

warstwowych i wbudowane w płyty warstwowe prefabrykowane - PW3/A, PŻ/3W i PŻW 3/A/S). Azbest mógł być stosowany w budownictwie wszędzie tam, gdzie potrzebna była podwyższona odporność ogniowa i zabezpieczenia ogniochronne elementów narażonych lub potencjalnie narażonych na wysoką temperaturę (klapy przeciwpożarowe, ciągi telekomunikacyjne, tablice rozdzielcze elektryczne, węzły ciepłownicze, obudowa klatki schodowej, przejścia kabli elektrycznych, przewodów ciepłowniczych i wentylacyjnych między stropami, zabezpieczenia elementów stropowych i ściennych strychów, piwnic, dróg ewakuacyjnych, konstrukcji stalowych). Azbest stosowano także w tkaninach wygłuszających hałas. Wyroby z azbestem projektanci dobierali indywidualnie do obiektów, z uwzględnieniem wymagań przeciwpożarowych.

Rys. 2 Budynek pokryty płaskimi płytami eternitowymi (foto: źródło własne)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Rys. 3 Budynek pokryty falistymi płytami eternitowymi (foto: źródło własne)

4.2.2. Energetyka

Azbest stosowano w elektrociepłowniach i elektrowniach, w obmurzach kotłów (jako izolacje termiczne w formie sznurów i tektur na uszczelnieniach dylatacji podgrzewaczy powietrza), a także w uszczelnieniach urządzeń poddanych wysokiej temperaturze, w zaworach, wymiennikach ciepła, w izolacjach tras ciepłowniczych (jako płaszcze azbestowo-cementowe lub azbestowo-gipsowe). Wyroby zawierające azbest umiejscowione są w: kominach o dużej wysokości (dylatacje wypełnione sznurem azbestowym), chłodniach kominowych (płyty azbestowo-cementowe w zraszalnikach i w obudowie wewnętrznej chłodni), chłodniach wentylatorowych (w obudowie wewnętrznej chłodni), rurach odprowadzających parę, zraszalnikach itp. (w formie izolacji cieplnej ze sznura azbestowego).

4.2.3. Transport.

Azbest stosowano do termoizolacji i izolacji elektrycznych urządzeń grzewczych w elektrowozach, tramwajach, wagonach, metrze (maty azbestowe w grzejnikach i tablicach rozdzielni elektrycznych), w termoizolacji silników pojazdów mechanicznych, w uszczelkach pod głowicę, elementach kolektorów wydechowych oraz elementach ciernych - sprzęgłach i hamulcach.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Powszechnie stosowano azbest w kolejnictwie, w przemyśle lotniczym i stoczniowym, np. w statkach, szczególnie w miejscach narażonych na ogień, wymagających zwiększonej odporności na wysoką temperaturę.

4.2.4. Przemysł chemiczny

Z azbestu wykonane są przepony stosowane w elektrolitycznej produkcji chloru. Ponadto azbest występuje w hutach szkła (np. w wałach ciągnących)

4.3. Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka

Wprowadzenie w Polsce w 1997 r. zakazu⁷ stosowania azbestu i wyrobów zawierających azbest wyeliminowało problemy związane z ekspozycją zawodową w zakładach przetwórstwa surowca oraz zapobiegło dalszemu stosowaniu i gromadzeniu wyrobów zawierających azbest. Mocą tej ustawy pracownicy 28 byłych zakładów przetwórstwa azbestu uzyskali uprawnienia do bezpłatnych profilaktycznych badań lekarskich, bezpłatnego korzystania z leków w leczeniu chorób wywołanych azbestem oraz leczenia sanatoryjnego.

Podstawą ustawowego zapisu o obowiązku finansowania ze środków budżetu państwa profilaktycznych badań lekarskich pracowników kiedykolwiek narażonych zawodowo na pył azbestu są powszechnie uznane zdrowotne konsekwencje tej ekspozycji. Cechą szczególną narażenia zawodowego na pył azbestu jest występowanie patologii po długim, wynoszącym od 10 do 40 lat, okresie latencji, tj. okresie od momentu rozpoczęcia ekspozycji do wystąpienia objawów chorobowych, a także możliwość wystąpienia choroby po zaprzestaniu pracy w narażeniu.

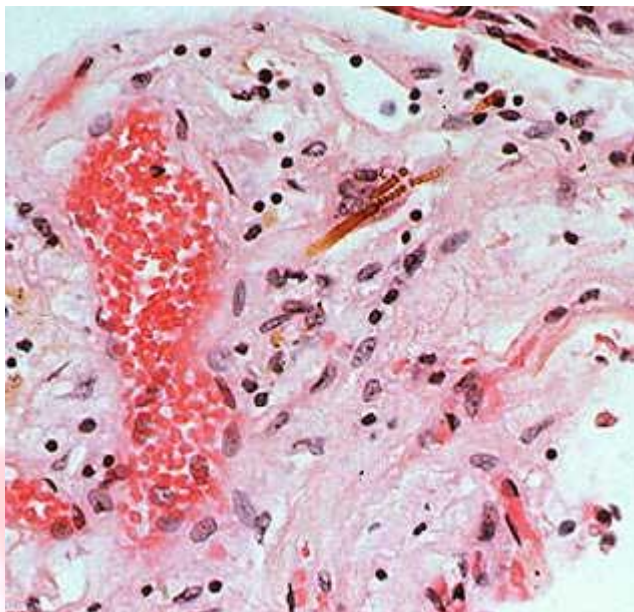
Pomimo zakazu produkcji i stosowania wyrobów azbestowych w wielu krajach świata i większości krajów europejskich istnieje potrzeba dalszego podejmowania działań w celu minimalizowania ryzyka zdrowotnego dla ludności. Zwiększające się ryzyko występowania chorób azbestozależnych w ciągu najbliższych dziesięcioleci związane jest z nagromadzeniem przez lata ogromnych ilości materiałów azbestowych i zawierających azbest, w szczególności wyrobów budowlanych znajdujących się w dalszym ciągu w środowisku komunalnym. Wyroby te podlegają z czasem znacznej degradacji stanowiąc źródło ciągłej emisji włókien do środowiska. Należy

⁷ Na podstawie „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007.
<http://www.bazaazbestowa.pl/pobierz/bpzaimza.2007.pdf>

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zwrócić uwagę na praktyczną niezniszczalność raz wprowadzonych włókien do środowiska, które przenosząc się nie tracą swych właściwości chorobotwórczych.

Rys. 4 Obraz mikroskopowy płuca. Widoczne włókna azbestu i odczyn tkanek otaczających za: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Azbest>

4.3.1 Następstwa zdrowotne ekspozycji na pył azbestu

Chorobotwórcze działanie azbestu jest wynikiem wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko wynikające dla zdrowia z wchłaniania pyłu drogą pokarmową jest znikome.

Biologiczna agresywność pyłu azbestu jest związana ze stopniem penetracji i ilością włókien w dolnej części układu oddechowego. Proces ten zależy od fizycznych i aerodynamicznych cech włókien. Szczególne znaczenie ma średnica poszczególnych włókien, długość odgrywa mniejszą rolę. Największe zagrożenie dla organizmu ludzkiego stwarzają włókna, które przenikają do pęcherzyków płucnych, tzw. włókna respirabilne. Są to włókna o średnicy mniejszej niż 3 μm i długości powyżej 5 μm . Włókna cienkie o średnicy poniżej 3 μm przenoszone są łatwiej i odkładają się w końcowych odcinkach dróg oddechowych, podczas, gdy włókna grube, o średnicy powyżej 5 μm , zatrzymują się w górnej części układu oddechowego. Skręcone włókna chryzotyli o dużej średnicy mają tendencje do zatrzymywania się wyżej niż igłowate włókna azbestów amfibolowych, z łatwością przenikające do obrzeży płuca. Wyniki dotychczasowych badań wskazują, że zatrzymywanie chryzotyli w górnych drogach układu oddechowego jest bardziej prawdopodobne, niż zatrzymywanie amfiboli. Usuwanie zaś chryzotyli z płuc jest również bardziej skuteczne, a więc retencja amfiboli w płucach jest większa.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien oraz stężenie włókien i czas trwania narażenia, a więc kumulowana dawka pyłu azbestu w ciągu życia osobniczego, określana iloczynem średniego stężenia pyłu i czasu trwania ekspozycji oraz efektywność

biologicznych mechanizmów oczyszczania układu oddechowego.

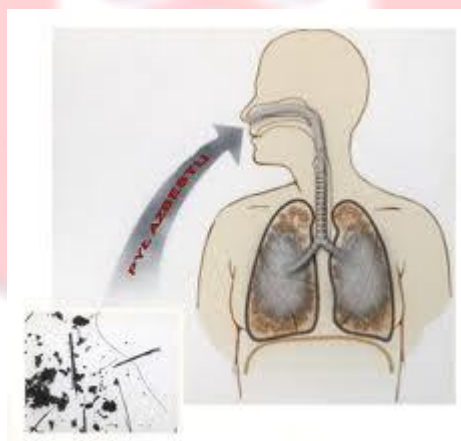
Cechą szczególną azbestu jest to, że włókna gromadzą się i pozostają w tkance płucnej w ciągu całego życia powodując po wielu, czasem kilkudziesięciu, latach zmiany chorobowe. Pojawianie się patologii będących następstwem ekspozycji na pył azbestu jest zależne od rodzaju ekspozycji. W narażeniu na pył azbestu wyróżnia się ekspozycję zawodową, parazawodową, domową i środowiskową. Różnią się one w sposób istotny wielkością stężeń włókien, ich rozmiarami, długością trwania narażenia, a co za tym idzie skutkami dla zdrowia i wielkością ryzyka wystąpienia określonych nowotworów złośliwych.

Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuca i międzybłoniaków.

W ekspozycji parazawodowej i środowiskowej na pył azbestu praktycznie głównym skutkiem, który należy brać pod uwagę jest międzybłoniak *opłucnej*. W zależności od poziomu ekspozycji obserwowany jest wzrost ryzyka raka płuca.

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: *krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajnika* oraz *chłoniaków*. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów nie jest wystarczająco pewna, ze względu na rozbieżność wyników w różnych badaniach można je określać jedynie jako prawdopodobne.

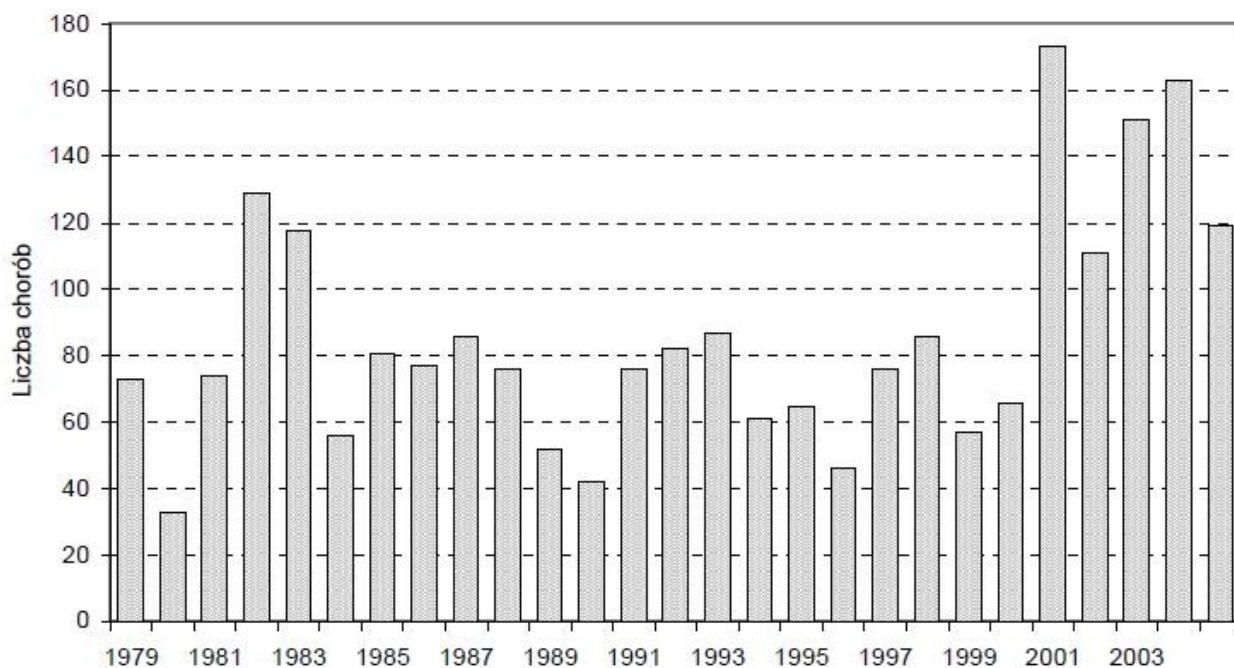
Długie okresy między pierwszym narażeniem a pojawieniem się patologii – zwłaszcza nowotworów – oznaczają, że aktualnie wykrywane skutki odnoszą się do ekspozycji na pył azbestu mającej miejsce 20-40 lat temu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Azbestoza, czyli śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej z obecnością ciałek lub włókien azbestowych jest główną patologią zawodową pracowników zakładów przetwórstwa surowca. Pierwsze doniesienia o szkodliwym wpływie pyłu azbestu na układ oddechowy przypadają na lata 20-30-te ubiegłego wieku i pochodzą z Anglii. Ciężkość azbestozy zależy zarówno od kumulowanej dawki włókien azbestu, jak i okresu, jaki upłynął od pierwszego narażenia. Procesy zwłóknieniowe przebiegają stosunkowo wolno – rzadko objawy kliniczne pojawiają się w okresie krótszym od 10 lat. Włókna azbestowe mogą zalegać w tkance płucnej przez długi okres i proces zwłóknieniowy może się ujawnić po wielu latach od ustania narażenia. Azbestozy nie stwierdza się w warunkach narażeń komunalnych. Stężenia włókien azbestu występujące na stanowiskach pracy są 500-1000x wyższe od stężeń odnotowywanych w środowisku. W przeszłości różnice były znacznie większe, a stężenia w zakładach przetwórstwa azbestu wynosiły ponad 100 tys. włókien/l. Powszechnie uznawana jest teza, że pylica azbestowa istotnie zwiększa ryzyko wystąpienia raka płuca. Rozpoznawanie azbestozy, szczególnie jej wczesnych stadiów, stwarza znaczne trudności ze względu na brak swoistości objawów klinicznych choroby, zarówno subiektywnych jak i objawów przedmiotowych oraz zmian radiologicznych. Największą wartość rozpoznawczą mają zmiany radiologiczne płuc, które charakteryzują się zróżnicowanym stopniem zaawansowania i różną dynamiką.

Rys. 5 Pylice azbestowe w Polsce w latach 1979 – 2005 za: „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

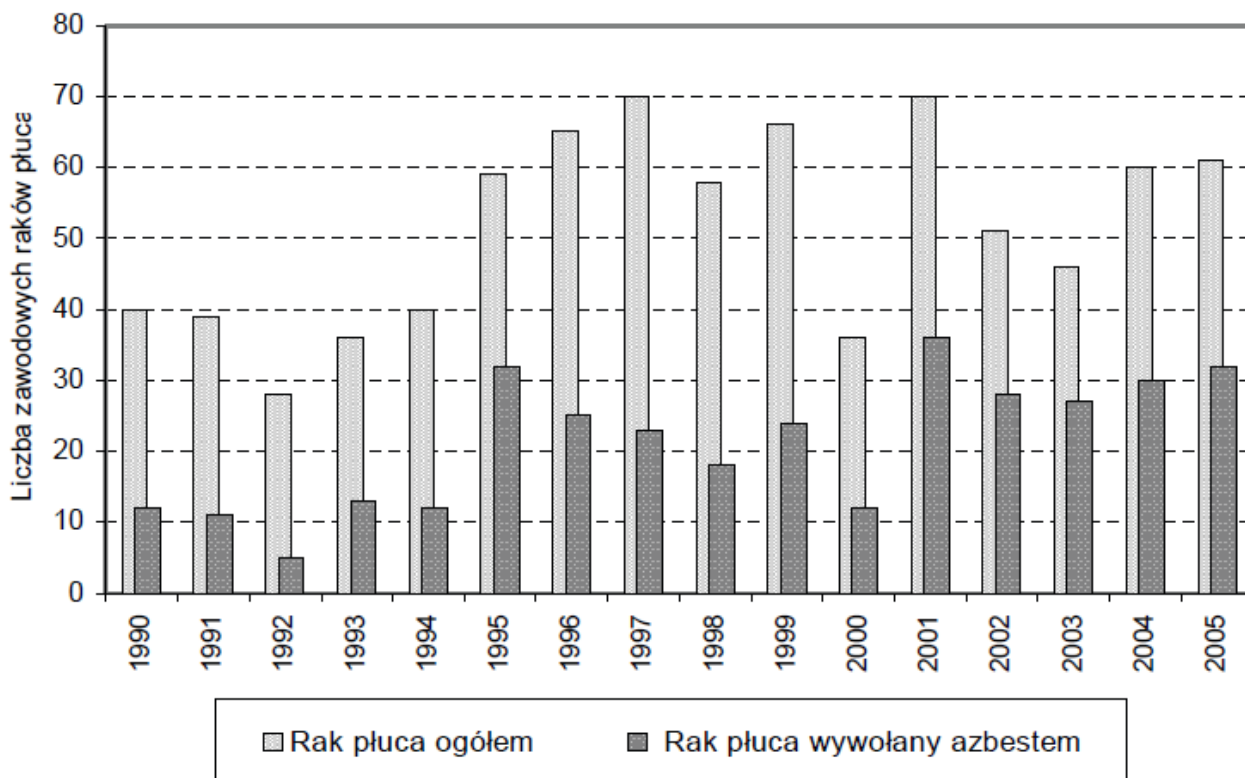
Zmiany opłucnowe spowodowane pyłem azbestu mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Łagodne zmiany opłucnowe nie mają większego znaczenia klinicznego. Zgrubienia opłucnej zwykle towarzyszą procesom włóknienia sąsiadującej tkanki płucnej.

Skutkiem zdrowotnym narażenia na azbest jest rak płuca i międzybłoniak opłucnej lub otrzewnej. Nowotwory te rozwijają się gwałtownie i charakteryzują się krótką przeżywalnością.

Rak płuca jest najpowszechniejszym nowotworem złośliwym powodowanym przez azbest. Powiązanie między zawodową ekspozycją na pył azbestu a występowaniem raka płuca po raz pierwszy zostało zasygnalizowane równocześnie przez Lyncha i Smitha w Stanach Zjednoczonych oraz Gloyne'a w Wielkiej Brytanii w 1935 roku, tj. ok. 50 lat po zastosowaniu azbestu na skalę przemysłową. Nowotwory płuca powodowane przez azbest pod względem klinicznym i patomorfologicznym nie różnią się od nowotworów występujących spontanicznie w populacji generalnej. Istnieją dostateczne dowody epidemiologiczne pozwalające stwierdzić, że wszystkie typy azbestu powodują raka płuca. Zagrożenie wystąpieniem raka płuca w badanych populacjach zawodowo narażonych na pył azbestu wykazuje duże zróżnicowanie w zależności od typu włókna, technologii przetwórstwa, zawartości włókien respirabilnych w pyle, średnicy, długości, kształtu włókna, stężenia pyłu, liczby lat pracy w warunkach narażenia i ogólnej dawki pyłu. Obecnie niemożliwe jest oddzielenie przypadków raka płuca spowodowanych paleniem od przypadków spowodowanych narażeniem na azbest. Nowotwory te, jeśli chodzi o postać histopatologiczną, są takie same. Badania wystąpienia raka płuca w zależności od palenia papierosów i narażenia na azbest wykazały synergizm działania obu tych czynników jednocześnie. Ryzyko wystąpienia raka płuca u osób narażonych na azbest nigdy niepalących jest 5-krotnie wyższe, a u palących 50-krotnie wyższe w porównaniu z osobami nienarażonymi i niepalącymi.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Rys. 6 Raki płuca spowodowane azbestem na tle zawodowych raków płuc w Polsce w latach 1990 – 2005

za: „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Międzybłoniak opłucnej, rzadko występujący nowotwór złośliwy – jest przedmiotem znacznego zainteresowania ze względu na udowodniony związek przyczynowy z ekspozycją na pył azbestu zarówno zawodową jak i środowiskową. Pierwsze doniesienie Wagnera (1960), wykazujące endemiczne występowanie międzybłoniaka opłucnej wśród mieszkańców w rejonie kopalń krokidolitu w obecnej Republice Południowej Afryki, spowodowało znaczny wzrost zainteresowania tym nowotworem i podejmowanie badań dotyczących tego problemu. Międzybłoniaki opłucnej charakteryzuje się wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością wynoszącą około półtora roku od momentu wystąpienia najczęstszych objawów klinicznych w postaci trudności oddechowych, bólów w klatce piersiowej, kaszlu, wysięku w jamie opłucnej. Wykrycie związku przyczynowego między występowaniem międzybłoniaka opłucnej i ekspozycją na pył azbestu, ze względu na rozpowszechnienie i różnorodne zastosowanie tego surowca i jego wyrobów, spowodowało znaczne społeczne zaniepokojenie skutkami ekspozycji środowiskowej.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

4.4. Ogólne zasady postępowania przy pracach naprawczych oraz demontażu wyrobów zawierających azbest

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że pewna część prac polegających na usuwaniu z budynków mieszkalnych elewacyjnych płyt azbestowo - cementowych, wykonywana jest na życzenie mieszkańców, bez wcześniejszego rozpoznania zagrożeń i rzeczywistej potrzeby takich prac. Co gorsza, szczupłe środki finansowe, przeznaczane na wykonanie takich robót, nie umożliwiają zatrudnienia firm prawidłowo i rzetelnie wykonujących wymagane czynności. Tak więc dochodzi do sytuacji, w której wyroby z azbestocementu, dające obecnie tak znikomy poziom zanieczyszczenia powietrza wewnętrznego w budynku, że nie odróżnia się go na podstawie wielogodzinnych pomiarów od poziomu tła (stanu powietrza zewnętrznego) - są usuwane i to w niewłaściwy sposób. Usuwanie to powoduje zanieczyszczenie w powietrzu zewnętrznym (pomiaru wykonywane na stanowiskach pracy) wynoszące kilkanaście lub kilkadziesiąt tys wł/m^3 . Już sama destrukcja powierzchni płyt azbestowo - cementowych przy użyciu szczotki drucianej, stosowanej dla oczyszczenia powierzchni płyt, w zależności od siły docisku i spoistości ścieranej płyty powodować może zanieczyszczenie od 1 000 do powyżej 50 000 wł/m^3 .

Brak uszczelnienia otworów okiennych i inne błędy w organizacji pracy gwarantują przedostawanie się wytworzonych podczas demontażu pyłów azbestu do wnętrza budynku. Można, więc wyrazić opinię, że większe zagrożenie pyłami azbestu powoduje nieumiejętny demontaż wyrobów z azbestem niż właściwa eksploatacja tych wyrobów. Powstaje, zatem pytanie:

- kiedy można eksploatować obiekt z wbudowanymi wyrobami zawierającymi azbest bez działań „naprawczych”?
- kiedy zaś należy podjąć działania „naprawcze ” i jakie są to działania?

Przyjmuje się, że wyroby zawierające azbest w budynku nie są automatycznie zagrożeniem dla jego mieszkańców, więc nie powinny być bezwzględnie usuwane z obiektu. Usuwanie tych wyrobów nieodłącznie związane jest z pewnym ich uszkodzeniem w trakcie demontażu, a więc ryzykiem przejściowego wzrostu zanieczyszczenia powietrza pyłami azbestu w strefach pracy (pośrednio wokół budynku lub w jego wnętrzu). Ryzyko to powinno być minimalizowane przez „wyspecjalizowanych wykonawców” i specjalistyczne - a więc kosztowne techniki pracy. Jednak „oszczędna” i jednocześnie „bezpieczna” forma realizacji prac nie jest możliwa. Z tego względu

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

decydujące znaczenie ma odpowiednia kwalifikacja wyrobów pod względem bezpieczeństwa i prawidłowa ocena kiedy należy je usunąć.

W celu kwalifikacji wyrobów zawierających azbest do dalszego użytkowania lub usunięcia oraz określenia „stopnia pilności działań naprawczych”, właściciele obiektów posiadających obiekty z wyrobami zawierającymi azbest powinni wykonać „ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” według załącznika nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 162 poz. 1089). Podczas sporządzania wspomnianej tu „oceny” lub wobec planowanych remontów w budynku, w którym znajdują się wbudowane wyroby zawierające azbest, należy mieć świadomość, jakie czynności, albo wyroby i ich szczególna konfiguracja w obiekcie, stwarzają ryzyko uwolnienia do powietrza pyłów azbestu.

Są to np.:

- Nieumyślne, nieświadome uszkodzanie mechaniczne wspomnianych wyrobów podczas adaptacji, remontów i modernizacji (np. okablowanie, usuwanie ścianek działowych, usuwanie pokryć dachowych itp),
- Usuwanie lub próby zabezpieczenia, tych wyrobów zwłaszcza w sposób niewłaściwy,
- Niewłaściwa eksploatacja wyrobów, lub zmiana sposobu eksploatacji wyrobów, powodująca ich drgania, tarcie, (szczególnie zagrożone destrukcją są wyroby w obiektach o konstrukcji niesztynnej), wibracje przenoszone na wyroby z azbestem, pochodzące od: pracy maszyn, wind, także niekorzystne dla budynku sąsiedztwo dróg obciążonych ciężkim transportem, transport szynowy, metro itp.
- Poddanie wyrobów z azbestem silnym ruchom powietrza, wywołanym pracą maszyn (np. wentylatory, odkurzacze),
- Uszkodzenia eksploatacyjne wyrobów zawierających azbest oraz starzenie się ich oraz zły stan techniczny, w tym uszkodzenia mechaniczne, spękania powierzchni, wyszczerbienie krawędzi, korozja chemiczna, biologiczna, termiczna, wilgotnościowa powodują zmiany (osłabienie) spoiwa wyrobów, co objawia się np. obecnością wykwitów, złuszczeń wyrobów, śladami drobnego pyłu na podłodze w miejscu zastosowania wyrobów (z widocznymi fragmentami uszkodzonych wyrobów a nawet masywnych wiązek włókien azbestu).

Ogólnie przyjmuje się, że wyroby będące w dobrym stanie „technicznym” niewykazujące objawów zużycia, uszkodzenia, starzenia się, można eksploatować „bezpiecznie”, jeśli: - kompetentnie i rzetelnie wykonana „ocena wyrobów”, zgodnie z załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 162 poz. 1089) nie przekroczyła 90 punktów; wyroby są prawidłowo eksploatowane (zgodnie ze swoim przeznaczeniem i zgodnie z zaleceniami dotyczącymi użytkowania wyrobów azbestowych), a ponadto są one pokryte powłoką zabezpieczającą. W przeciwnych okolicznościach polecane jest: podjęcie „prac naprawczych” - rozumianych, jako: zabezpieczenie wyrobów odpowiednimi preparatami (wglębnie penetrującymi), hermetyczna zabudowa wyrobów lub ich całkowite usunięcie.

Wśród sposobów eliminacji zagrożeń, które przewiduje się dla budynków z wyrobami azbestowymi, wyróżnia się, więc następujące główne kierunki działań:

- Całkowite usunięcie wyrobów Jest to kosztowne, ale radykalnie rozwiązanie problemu, wymaga specjalistycznych narzędzi, stwarza nowe problemy - wytworzenie „niebezpiecznych odpadów” oraz powoduje okresowo wzrost pyłów azbestu w otoczeniu, których minimalizacja wymaga zaangażowania kosztownej techniki. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest” nie może być „zasadą”, wyborem stosowanym jako rozwiązanie „ogólne” dla wszystkich sytuacji (ze względów ekonomicznych a także ograniczonych możliwości gospodarowania i składowania odpadów). Polecane byłoby zatem „rozłożenie ” tego sposobu postępowania w czasie.
- Impregnowanie wyrobów z azbestem Pomalowanie wyrobów odnosić się może wyłącznie do wyrobów we względnie dobrej kondycji technicznej. Polecane może być np. dla tych wyrobów, które mogą przenieść dodatkowe zwiększenie ciężaru, których powierzchnia jest czysta lub może być odczyszczona i może przyjąć powłokę ochronną. Metodą tą, powinny być objęte wyroby azbestowo - cementowe, będące w dobrym stanie „technicznym” w obiektach, które nie wymagają termo - modernizacji. Opisywane postępowanie jest rozwiązaniem tymczasowym, które jednocześnie „przesuwa” problem „azbestu” w czasie a nie rozwiązuje go całkowicie, gdyż wyrób azbestowy pozostaje w budynku, zobowiązując właściciela do okresowych przeglądów („ocen”) tego wyrobu. Na Zachodzie powszechnie stosuje się to rozwiązanie dla przedłużenia żywotności zarówno wyrobów azbestowo - cementowych będących w dobrej kondycji technicznej, czekając na zużycie wyrobów, planowany, większy remont jak też w obiektach przemysłowych azbestowych dla konserwacji izolacji, wyrobów azbestowych „miękkich”. Co do pokryć dachowych z „eternitu”, najmlodsze wyroby montowano zgodnie z prawem jeszcze na przełomie 1998/9 roku - jest więc nieco inaczej niż na Zachodzie (nie akcentując nadmiernie różnicy wyposażenia wykonawców robót i przeznaczanych na ten cel środków). Formalnie,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

impregnację wyrobów „miękkich” należy stosować jako rozwiązanie doraźnie, używając preparatów „wglębnie penetrujących”, a posiadających aprobatę techniczną ITB. Założyć jednocześnie trzeba, że wyroby te, mimo impregnacji, w określonej perspektywie czasowej zostaną usunięte.

- Stosowanie barier pyłowych. Stosowanie barier pyłowych ze ścianek działowych, szczelnych sufitów podwieszanych, oddzielających hermetycznie wyroby z azbestem od otoczenia. Rozwiązanie to, podobnie jak rozwiązanie z punktu 2 jest doraźnym zmniejszeniem zagrożeń, przesuwając problem w czasie, umożliwiając eksploatację obiektu bez kosztownych prac specjalistycznych polegających na usuwaniu wyrobu. Ma ono większe zastosowanie w obiektach przemysłowych, w Polsce na ogół nie jest ono popularne. W odniesieniu do wyboru tych metod, w szczególności zaś sposobów zabezpieczania wyrobów zawierających azbest, uznać należy, że żaden przepis prawny nie został tu przyjęty a ogólną przesłanką kwalifikowania wyrobów do „niezwłocznego usunięcia lub dalszej ich eksploatacji jest wynik „oceny” wyrobu. Przygotowana „ocena” nie orzeka o wyborze prac naprawczych.

Decyzję, co do szczegółowych metod wyboru postępowania należałoby podjąć po uwzględnieniu bardzo wielu czynników skłaniających się na: stan wyrobów, warunków jego eksploatacji, kalkulację kosztów prawidłowo wykonanych prac „naprawczych” lub ich demontażu. Z dużym przybliżeniem, które ma wyjaśnić podejście do problemu a nie stanowi zarazem uniwersalnego rozwiązania, można przyjąć, że: wyroby „twarde” (azbestowo - cementowe) zastosowane na zewnątrz budynków, o ile spełniają swoją funkcję (np. pokrycie dachowe jest szczelne, elewacja nie jest spękana) mogą być pozostawione w obiekcie bez usuwania, ale powinny być pokryte odpowiednimi powłokami ochronnymi (o ile wcześniej tego nie uczyniono). Dotyczy to sytuacji, gdy budynek posiada wystarczającą warstwę izolacji cieplnej, spełniając aktualne wymagania normowe. Jeśli wymagań izolacji cieplnej obiekt nie spełnia, a elewacja jest w dobrym stanie technicznym, właściciel sam powinien zdecydować, czy w ramach czekającej go termo - modernizacji, może ponieść dodatkowe koszty związane z usunięciem i unieszkodliwieniem posiadanych wyrobów azbestowych. Sytuacja wydaje się oczywista, gdy opisywana elewacja jest technicznie zużyta a termiczna izolacyjność ścian niewystarczająca - po usunięciu elewacji wykonać należy termo - modernizację. Wyroby tzw. „miękkie” np. izolacje azbestowe, tektury, sznury itp. oraz wyroby znajdujące się wewnątrz obiektów (kontaktujące się z powietrzem wewnętrznym), zwłaszcza wyroby w obiektach przeznaczonych na pobyt stały - zazwyczaj uzyskują tak dużą liczbę punktów we wspomnianych „ocenach”, że należy je z obiektów usunąć.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami do zabezpieczeń wyrobów budowlanych zawierających azbest powinny być stosowane środki impregnujące, które uzyskały aprobatę techniczną ITB:

- ZUAT-15A/1.12/2002 „Wyroby do zabezpieczania elewacyjnych i dachowych płyt azbestowo-cementowych w istniejących obiektach budowlanych”
- ZUAT-15A/1.13 „Wyroby do zabezpieczania zawierających azbest elementów istniejących obiektów budowlanych (z wyjątkiem elewacyjnych i dachowych płyt azbestowo-cementowych)”.

1. Podstawy prawne

1. **Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest** (Dz. U. Nr 101, poz. 628, z 1998r. Nr 156, poz.1018, z 2000 r. Nr 88, poz. 986, z 2001 r. Nr 100, poz. 1085, Nr 154, poz. 1793 oraz z 2003 r. Nr 7, poz. 78 i Nr 65, poz. 596). Ustawa weszła w życie od 28 września 1997 roku. Zakazuje ona wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo-cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił zakaz obrotu tymi płytami. Wyjątek stanowi tylko azbest i wyroby zawierające azbest dopuszczone do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny spośród wyrobów określonych w załączniku nr 1 do ustawy. Wykaz tych wyrobów określa corocznie Minister właściwy do spraw gospodarki w drodze rozporządzenia. Wymieniona ustawa praktycznie zamknęła okres stosowania wyrobów zawierających azbest w Polsce, pozostaje natomiast problem sukcesywnego usuwania zużytych wyrobów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi i zanieczyszczeniu środowiska. Ustawa porządkuje również zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.
2. **Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach** (Dz. U. Nr 0, poz. 21, z późn. zm.). Ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. W ustawie

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

określone są obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składowaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów. Ustawa wprowadza obowiązek opracowania planów gospodarki odpadami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw, krajowy plan gospodarki odpadami został przyjęty pod koniec 2001 roku. Art. 10, ust. 4 tej samej ustawy stanowi, że wojewódzkie, powiatowe i gminne programy ochrony środowiska, zawierające plany gospodarki odpadami mają być uchwalone przez odpowiednie organy w następujących terminach:

- programy wojewódzkie – do 30 czerwca 2003 r. – uchwalane przez sejmiki województw,
- programy powiatowe – do 31 grudnia 2003 r. - uchwalane przez rady powiatów,
- programy gminne – do 30 czerwca 2004 r. - uchwalane przez rady gmin.

3. **Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane** (tekst jednolity Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz.718) Wśród wielu przepisów znajduje się zapis mający zastosowanie w przypadkach występowania azbestu. Art. 30 ust. 3 stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych, objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 tego art. jeżeli ich realizacja może naruszyć ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować:

- zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia
- pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków,
- pogorszenie warunków zdrowotno-sanitarnych,
- wprowadzenie, utrwalenie bądź zwiększenie ograniczeń lub uciążliwości dla terenów sąsiednich.

4. **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska** (Dz. U. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.) Ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa zawiera szereg istotnych i ważnych postanowień dotyczących m.in.:

- państwowego monitoringu środowiska, jako systemu pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku,
- opracowania prognoz oddziaływania na środowisko, w tym gospodarki odpadami, a także programów wojewódzkich, zmierzających do przestrzegania standardów jakości środowiska,
- ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, sposobu postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,
- kar i odpowiedzialności za nieprzestrzeganie zasad i przepisów dotyczących ochrony środowiska,
- konieczności oznaczenia instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których on się znajduje.

5. **Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw** (Dz.U. Nr 100, poz. 1085, z późn. zm.). Ustawa reguluje tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określanych ustawą. W art. 54 ustawa odnosi się do odpowiednich zapisów ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki, do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska – sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.
6. **Ustawa z 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach** (Dz.U. z 2011 r. nr 63, poz. 322). Ustawa reguluje – na gruncie prawa europejskiego – problematykę dotyczącą substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych. Ustawa określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko. Zgodnie z ustawą tworzy się urząd Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych. Ustawa wprowadza z niezbędnymi zmianami, dotychczasowe przepisy ustawy z 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz.U. z 2009 r. nr 152, poz. 1222 ze zm.) oraz

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zmiany wynikające z konieczności wdrożenia do polskiego porządku prawnego przepisów rozporządzenia (WE) nr 1272/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin, zmieniającego i uchylającego dyrektywy 67/548/EWG i 1999/45/WE oraz zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1907/2006, zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1272/2008”, tj. wskazanie organów współpracujących, krajowego centrum informacyjnego, organów nadzoru nad przestrzeganiem przepisów tego rozporządzenia oraz określenie kar za jego nieprzestrzeganie

7. **Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o przewozie towarów niebezpiecznych** (Dz. U. 2011 r. Nr. 227, poz. 1367 z późn. zm.) . Ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przy przewozach materiałów niebezpiecznych w kraju obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR) – *Jednolity tekst Umowy ADR* (Dz. U. Nr 30, poz. 287, z 1999 r.). Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Pojazdy powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów, zaś kierowcy pojazdów winni być przeszkoleni w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

Akty wykonawcze

1. **Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. – w sprawie katalogu odpadów** (Dz. U. z 2001r., Nr 112, poz. 1206 z późn. zm.) zamieszcza rodzaje odpadów zawierających azbest na liście odpadów niebezpiecznych w wymienionych poniżej grupach i podgrupach z odpowiednim przypisanym kodem klasyfikacyjnym:
- 06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy,
 - 06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu,
 - 10 11 81* - odpady zawierające azbest,
 - 10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych,
 - 15 01 11* - opakowania z metali zawierających niebezpieczne, porowate elementy

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi,

- 16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest,
- 16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające wolny azbest,
- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest,
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2009r., Nr 124, poz. 1033 z późn. zm.) określa termin oraz formę składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska.

3. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. z 2002r., Nr 191, poz. 1595 z późn. zm.). W sposób nieselektywny mogą być składowane odpady o następujących kodach:

- 17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- 17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest;

Odpady te mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Nie można natomiast mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2002r., Nr 217, poz. 1833 z późn. zm.) określa najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pracy pyłów zawierających azbest.

5. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 stycznia 2010 r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. Nr 16, poz. 87 z późn. zmianami) określa limity stężenia azbestu w powietrzu. Wartości odniesienia dla azbestu wynoszą odpowiednio: dla 1 godziny – 250 włókien/m³ oraz dla roku kalendarzowego – 2 350 włókien/m³.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- 6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r., Nr 71, poz. 649) wraz z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089)**

6. Metody unieszkodliwianie odpadów azbestowych

Ustawa o odpadach jasno stanowi, że wszędzie tam, gdzie odpady mogą być wtórnie wykorzystane, należy tak postępować. Stwarza to możliwość ograniczania strumienia wytwarzanych odpadów kierowanych do ostatecznego unieszkodliwienia oraz wpływa na obniżenie kosztów utylizacji.

W odniesieniu do odpadów azbestowych, jak dotąd zasada ta nie znajduje zastosowania. Powodem jest wspomniana odporność azbestu na działanie większości czynników destrukcyjnych takich jak temperatura lub czynniki chemiczne. To jest główny powód, który stanowi o ograniczonej ilości metod utylizacji odpadów azbestowych, sprowadzając je do utylizacji termicznej, chemicznej i składowania.

6.1 Termiczne unieszkodliwianie odpadów azbestowych

Z dostępnych kart charakterystyk azbestu wynika, że odmiana chryzotylowa topi się w temperaturze ponad 1500°C, odmiana amfibolowa w temperaturze około 1200°C. Te dane wskazują, że termiczny kierunek unieszkodliwienia odpadów azbestowych, na skalę proporcjonalną do znacznych ilości odpadów jest, jak dotąd nierealny, przy wykorzystaniu dostępnych instalacji do spalania odpadów niebezpiecznych. Warto jednak zasygnalizować pewne rozwiązania w zakresie destrukcji wysokotemperaturowej podejmowane przez środowiska naukowców z Politechniki Śląskiej i Łódzkiej.

Jak dotąd w sferze badań, prób i eksperymentów pozostają prace podejmowane przez naukowców z Politechniki Śląskiej skierowane na termiczne unieszkodliwianie płyt eternitowych (azbestowo-cementowych). Zawierają one azbest w odmianie chryzotylowej w ilości do 15%.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Pod wpływem wysokiej temperatury (ponad 1000°C) ma nastąpić niszczenie włóknistej struktury azbestu i przeobrażenie składu chemicznego w kierunku uzyskania produktu zawierającego krzemiany wapnia. Ten produkt, ze względu na właściwości chemiczne znajduje zastosowanie, jako dodatek do cementu, poprawiający specjalne właściwości wiążące i wytrzymałościowe.

Również na etapie prób i eksperymentów są prace prowadzone przy zastosowaniu plazmy termicznej. Są one dostępne między innymi w pracach Politechniki Łódzkiej. Istota metody polega na poddawaniu odpowiednio przygotowanych odpadów działaniu temperatury plazmy w przedziałach 6-15 tys °C. Skala możliwych zastosowań produktów wysokotemperaturowego rozkładu odpadów azbestowych jest znaczna. Ograniczeniem są koszty.

6.2 Chemiczne unieszkodliwienie wyrobów azbestowych

Ten sposób unieszkodliwiania wyrobów azbestowych polega na rozpuszczaniu odpowiednio rozdrobnionych odpadów w 40% roztworze kwasu fluorowodorowego. Produktem reakcji są fluorki wapnia oraz krzemionka. Reakcja prowadzona w reaktorach w temperaturze 60-65°C. Ograniczeniem rozpowszechnienia tej metody utylizacji są koszty, które w przeliczeniu na tonę wynoszą ponad 750 USD w instalacjach przemysłowych. Technologia opracowana przez Solway Umweltchemie w Hanowerze.

6.3 Składowanie odpadów azbestowych

Jest to niewątpliwie najbardziej rozpowszechniony sposób unieszkodliwiania odpadów. Z racji omawianych wcześniej właściwości fizykochemicznych azbestu, z których odporność na działanie czynników atmosferycznych, kruchość i łamliwość stanowią, iż wszelkie prace na składowiskach przyjmujących odpady azbestowe, winny być prowadzone z zachowaniem szczególnych zasad bhp. Zagadnienia te drobiazgowo regulują stosowne akty prawne w postaci rozporządzenia ministra środowiska w sprawie stwierdzenia kwalifikacji w zakresie gospodarowania odpadami (Dz.U. Nr 140 z 2001 r. oraz w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk Dz.U. Nr 61 z 2003).

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Obecnie na terenie województwa śląskiego zlokalizowane są następujące składowiska odpadów przyjmujących odpady zawierające azbest (są to składowiska odpowiednio przygotowane na przyjmowanie tego typu odpadów):

- składowisko odpadów komunalnych w Knurowie, zarządzane przez PPHU "KOMART" Sp. z o.o. w Knurowie, pojemność około 284 740 m³ – sektor III na odpady azbestowe
- składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Jastrzębiu Zdroju, zarządzane przez CONFINCO POLAND Sp. z o.o., pojemność 16 000 m³ – wydzielona subkwateryna na odpady zawierające azbest w ramach sektora III
- Składowisko odpadów na terenie Koksowni Przyjaźń Dąbrowa Górnicza, zarządzane przez Koksownię Przyjaźń Sp. z o.o. ul. Koksownicza 1, Dąbrowa Górnicza, pojemność 186 m³
- Teren Oczyszczalni Ścieków Deszczowo – Przemysłowych Huty Katowickie, zarządzane przez Mittal Steel Poland S.A. Oddział w Dąbrowie Górniczej, ul. Piłsudskiego 92, składowisko wykorzystywane przez właściciela.

Ponadto Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. nr 162 poz. 1089) dopuszcza możliwość unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest poprzez ich składowanie w podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

7 Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest w aspekcie obowiązującego prawa - zakładane procedury

Przepisy określające⁸ zasady bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest narzuciły szereg obowiązków, zarówno na właścicieli obiektów i urzędzeń, gdzie został użyty azbest jak i na prowadzących wszelkiego rodzaju prace związane z usuwaniem bądź transportem czy umieszczeniem na składowisku wyrobów i odpadów zawierających azbest – szczegółowe procedury postępowania przedstawiono w załączniku do niniejszego dokumentu.

W Polsce problematyka bezpiecznego postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest została uszeregowana w bloku tematycznym obejmującym łącznie 6 procedur zgodnie z wymogami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej⁹¹⁰. Są to:

Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.

- **Procedura 1.** Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.
- **Procedura 2.** Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest - wytwórców odpadów niebezpiecznych.

- **Procedura 3.** Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.
- **Procedura 4.** Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz oczyszczeniem obiektu (terenu) instalacji.

⁸ Na podstawie „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007.
<http://www.bazaazbestowa.pl/pobierz/bpzaimza.2007.pdf>

⁹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r., Nr 71, poz. 649) wraz z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089)

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest. (Dz. U. z 2011 Nr 8, poz. 31 z późn. zm.)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

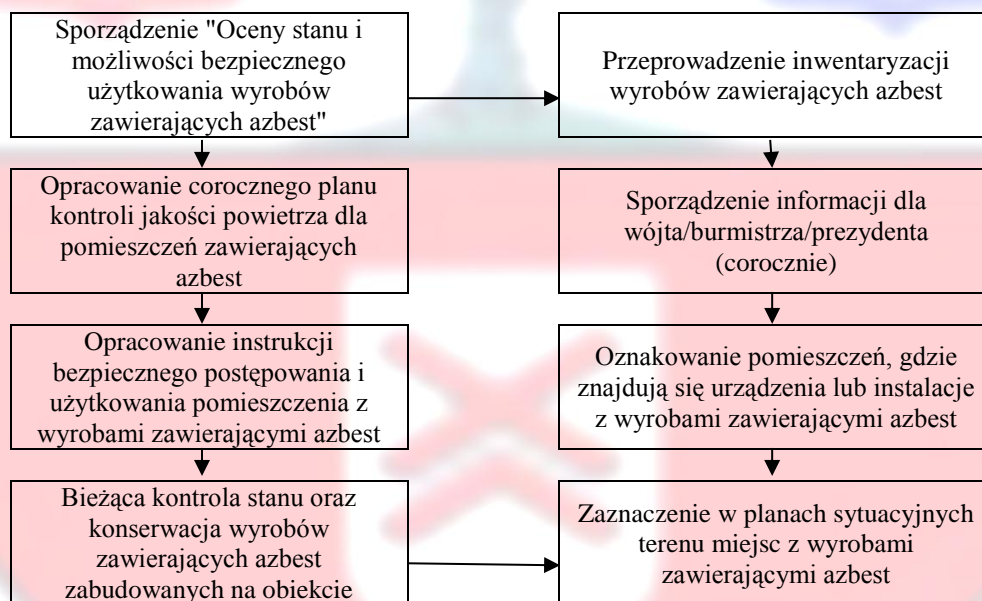
- **Procedura 5.** Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

- **Procedura 6.** Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Szczegółowy opis poszczególnych procedur przedstawiono poniżej.

Procedura 1 – Dotycząca obowiązków i postępowania właścicieli oraz zarządców przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest¹¹

¹¹ Na podstawie „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007.
<http://www.bazaazbestowa.pl/pobierz/bpzaimza.2007.pdf>

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji i urządzeń oraz terenów gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest. Procedura dotyczy więc bezpiecznego ich użytkowania.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres posiadania budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – niezależnie od ich wielkości lub stanu, jeżeli znajdują się tam wyroby zawierające azbest.

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu – gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest – ma obowiązek sporządzenia – w 2 egzemplarzach – „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”.

Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” – tzn.:

Po 5-ciu latach, – jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone.

Po 1-szym roku, – jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – w terminie do 30-tu dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Właściciel lub zarządca zobowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia stosownej informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest. Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- Oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu
- Opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest.
- Zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

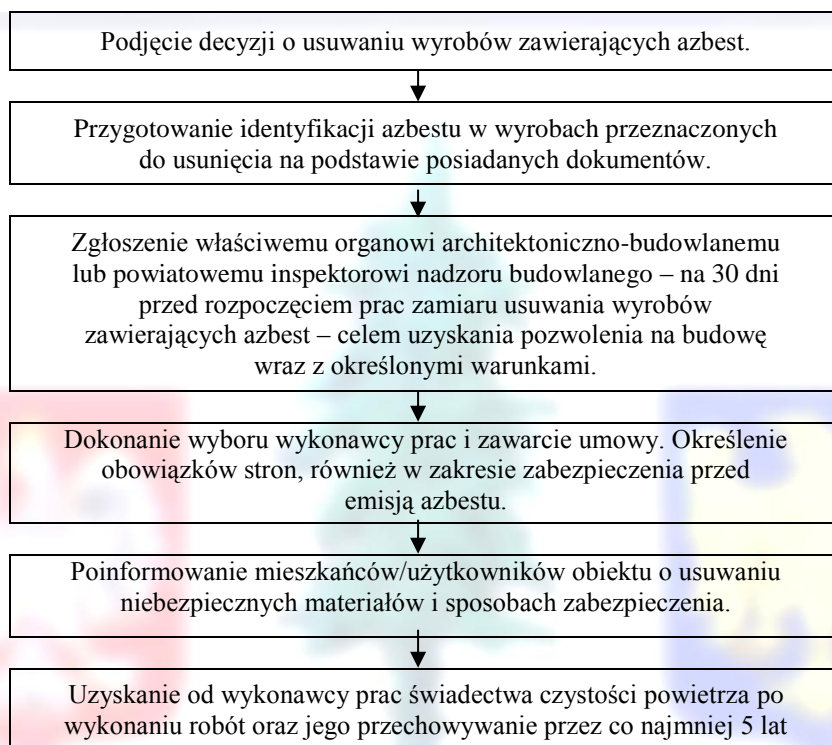
Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m³ (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

Przez cały czas użytkowania wyrobów zawierających azbest w obiekcie lub nieruchomości, właściciel lub zarządca ma obowiązek przeprowadzania bieżącej kontroli stanu oraz konserwacji tych wyrobów. Pracownicy dokonujący takich prac i czynności powinni być odpowiednio przeszkoleni w zakresie bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, a także odpowiednio wyposażeni we właściwą odzież i środki ochronne.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Procedura 2 - Dotycząca obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i postępowania właścicieli i zarządców budynków, budowli, instalacji lub urządzeń oraz terenów z wyrobami zawierającymi azbest – przed i w czasie wykonywania prac usuwania lub zabezpieczania takich wyrobów.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od podjęcia decyzji o zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, do zakończenia tych robót i uzyskania stosownego oświadczenia wykonawcy prac.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Opis szczegółowy

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest – posiadający odpowiednie informacje lub dokumenty, mogące służyć do identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach – powinien przedstawić je wykonawcy prac przed ich rozpoczęciem.

Wyniki identyfikacji azbestu posiadane przez właściciela powinny być uwzględniane przy:

- Sporządzaniu „Oceny...”,
- Sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- Zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia – na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających art. 31 ust. 3, pkt.2 oraz Art. 36 ust. 1 pkt.1 i 4 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo- budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac – wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

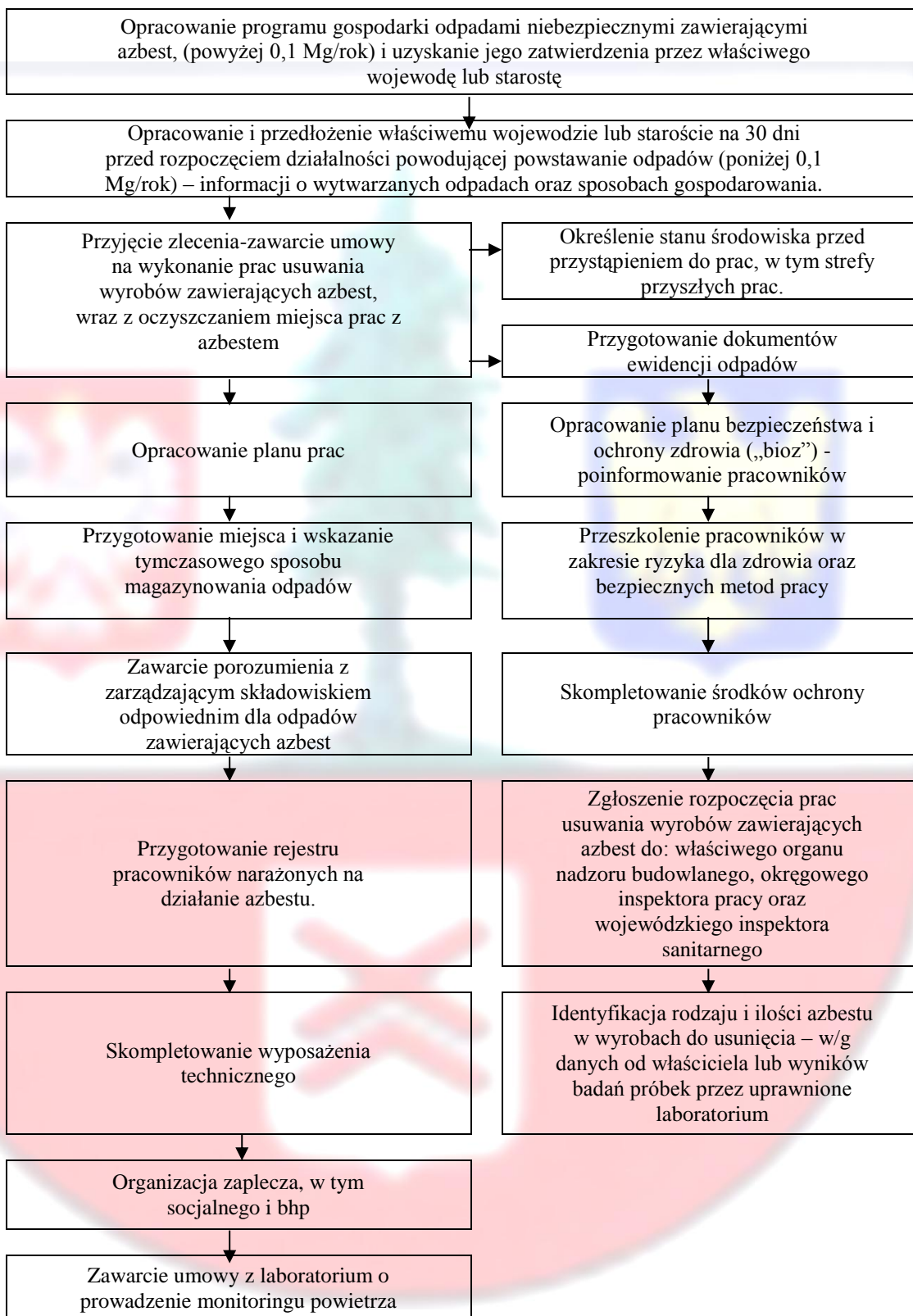
Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością.

Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Procedura 3 - Dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zasad postępowania podczas prac przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest lub ich zabezpieczenia.

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje całokształt prac oraz postępowania dotyczącego przygotowania do zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Wykonawca prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest, jest – w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹² Art. 3 pkt. 1 ust. 32- „rozumie się przez to każdego, którego działalność lub bytowanie powoduje powstawanie odpadów (pierwotny wytwórca odpadów), oraz każdego, kto przeprowadza wstępną obróbkę, mieszanie lub inne działania powodujące zmianę charakteru lub składu tych odpadów; wytwórcą odpadów powstających w wyniku świadczenia usług w zakresie budowy, rozbiórki, remontu obiektów, czyszczenia zbiorników lub urządzeń oraz sprzątnięcia, konserwacji i napraw jest podmiot, który świadczy usługę, chyba że umowa o świadczenie usługi stanowi inaczej”. Z powyższej definicji wynika, że wytwórcą odpadów może być np. właściciel lub zarządzający, który we własnym zakresie wykonuje prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest i zleca do wykonania tylko część robót. W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach, z późniejszymi zmianami. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest i uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

¹² Tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. Nr 0 poz. 21

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Wojewoda zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsięwzięć.

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanej decyzji zatwierdzającej, powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych, przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania składu chemicznego i właściwości odpadów.
- określenia ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytworzenia w ciągu roku.
- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczenia ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko.
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.
- określenie czasu prowadzenia działalności związanej z wytwarzaniem odpadów.

Wytwórca odpadów (wytwarzający rocznie do 0,1 Mg odpadów niebezpiecznych) na 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów opracowuje i składa właściwemu wojewodzie lub staroście – informację, w 3-ch egzemplarzach, o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania. Informacja powinna zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do wytwarzania, a w przypadku, gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające, do ustalenia zagrożeń, jakie te
- odpady mogą powodować, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- informację wskazującą na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- szczegółowy opis sposobów gospodarowania odpadami z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów

Celem prawidłowego przygotowania prac oraz zabezpieczenia pracowników konieczną jest identyfikacja rodzaju i ilości azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia. Identyfikacji można dokonać albo na podstawie stosownych informacji i dokumentów od właściciela obiektu lub też na podstawie pobrania próbek wyrobów i wynikach badań dokonanych przez uprawnione laboratorium.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, jak wyżej, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać:

- określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”
- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, obejmujący m.in.

- informacje dotyczącą przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określającą skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsca i czas wystąpienia, w tym ocenę ryzyka dla zdrowia,
- informacje o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:

a/ określenia zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,

b/ konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczającej przed skutkami zagrożeń,

c/ zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,

- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca ma obowiązek zapoznania pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie dotyczącego bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac ma obowiązek¹³ przeszkolenia wszystkich osób pozostających w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących

¹³ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216 poz. 1824)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

prace – w zakresie ryzyka dla zdrowia oraz bezpiecznych metod pracy z wyrobami zawierającymi azbest i ich odpadami a także bezpieczeństwa i higieny takich prac. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami odpowiedniego rozporządzenia Ministra Pracy, przez upoważnioną do takiej działalności instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem.

Skompletowanie środków ochrony pracowników tj. odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Wykonawca zobowiązany jest do zgłoszenia rozpoczęcia prac usuwania wyrobów zawierających azbest do właściwego organu nadzoru budowlanego, okręgowego inspektora pracy oraz wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Szczegółowe wymagania dotyczące informacji dla Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 01 grudnia 2004 r (Dz.U. Nr 280, poz. 2771). Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest zobowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu¹⁴.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy – po ich demontażu a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”

Dla prawidłowości obrotu odpadami niebezpiecznymi wytwórca odpadów przygotowuje właściwe dokumenty¹⁵, którymi są:

- Karta ewidencji odpadu
- Karta przekazania odpadu

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub odpowiednio przygotowana

¹⁴ Dyrektywa 83/477/EWG z dnia 19 września 1983 r. w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 8 dyrektywy 80/1107/EWG) (Dz. Urz. WE L 263 z 24.09.1983 z późn. zm.)

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia z dnia 11 grudnia 2001 r. w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów, oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów. (Dz. U. z 2001 Nr 152 poz. 1735)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót na skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku – w zależności od określenia stanu środowiska, dokonanego przed przystąpieniem do wykonywania prac.

Jeżeli usuwane wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³, lub inne mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych – niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy, w tym części socjalnej, obejmującej:

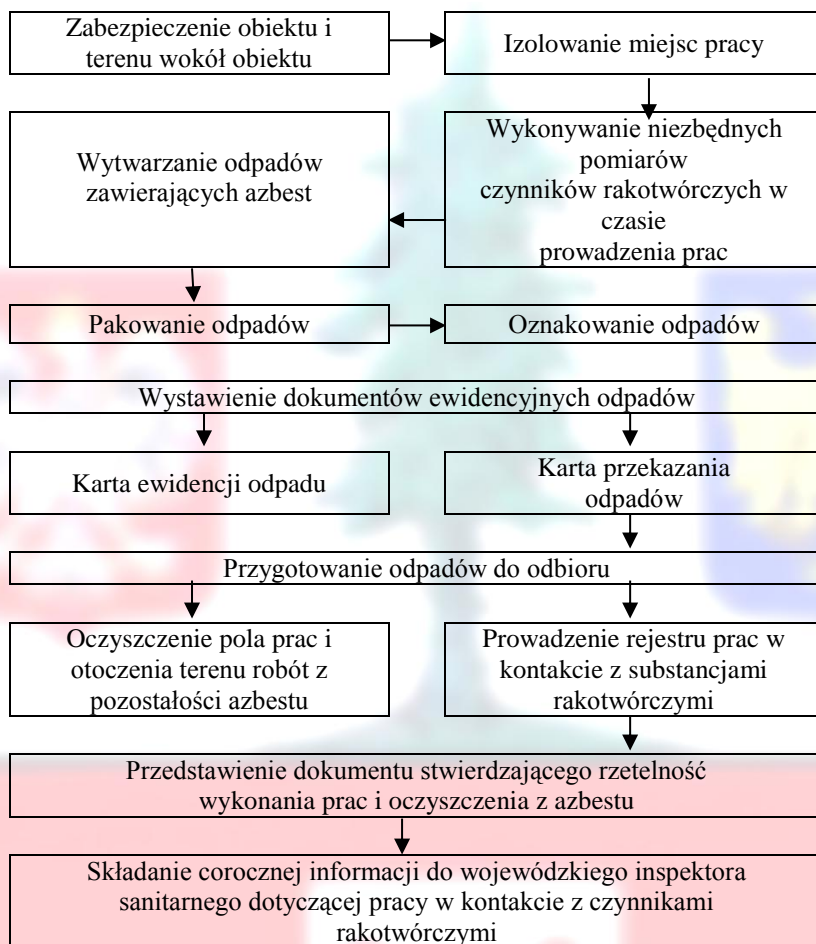
- Urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- Pomieszczenia na szatnie czyste i brudne,
- Pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest – a także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Procedura 4 - Dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, raz z oczyszczaniem obiektu/terenu/instalacji azbestu

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – będących, w rozumieniu ustawy o odpadach – wytwórcami odpadów niebezpiecznych,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje okres od rozpoczęcia do zakończenia prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem budynku, budowli, instalacji lub urządzenia i terenu z pozostałości azbestu.

Opis szczegółowy

Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może nastąpić w wyniku prowadzenia prac. Ogrodzenie terenu powinno nastąpić z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.

Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczania po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania techniczne:

- 1) Nawilżania wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
- 2) Demontażu całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- 3) Odsparowania wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- 4) Prowadzenia kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- 5) Składowanie na tej samej zmianie roboczej, usuniętych odpadów zawierających azbest, po ich szczelnym opakowaniu – na miejscu tymczasowego magazynowania odpadów,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- 6) Codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń – z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowni, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000 kg/m³ (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest, w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Należą do nich:

- Komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między pomieszczeniem stanowiącym strefę prac, a innymi pomieszczeniami lub na zewnątrz obiektu.
- Zaostrzone rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- Inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia, środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej większej niż 1000kg/m³ a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³ powinny być zestalane przy użyciu cementu lub żywicy syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Odpady wyrobów pozostających w kontakcie z azbestem (np. płyty lub maty z wełny mineralnej) o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³, powinny zostać szczelnie zapakowane w worki z foli polietylenowej o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm, a następnie umieszczone w opakowaniu zbiorczym z foli polietylenowej i szczelnie

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zamknięte¹⁶. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nie ulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych.

Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, właściwe dla azbestu stosuje się:

- Kartę ewidencji odpadu,
- Kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysoko-skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro.

Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac – oświadczenia stwierdzającego rzetelność wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m³ lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych

- Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza – przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.
- Wykonawca będący pracodawcą ma obowiązek składania corocznie do wojewódzkiego inspektora sanitarnego informacji w zakresie określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dn. 01.12.2004 r – w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280 poz. 2771).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 roku w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004r., Nr 71, poz. 649) wraz z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r. Nr 162 poz. 1089)

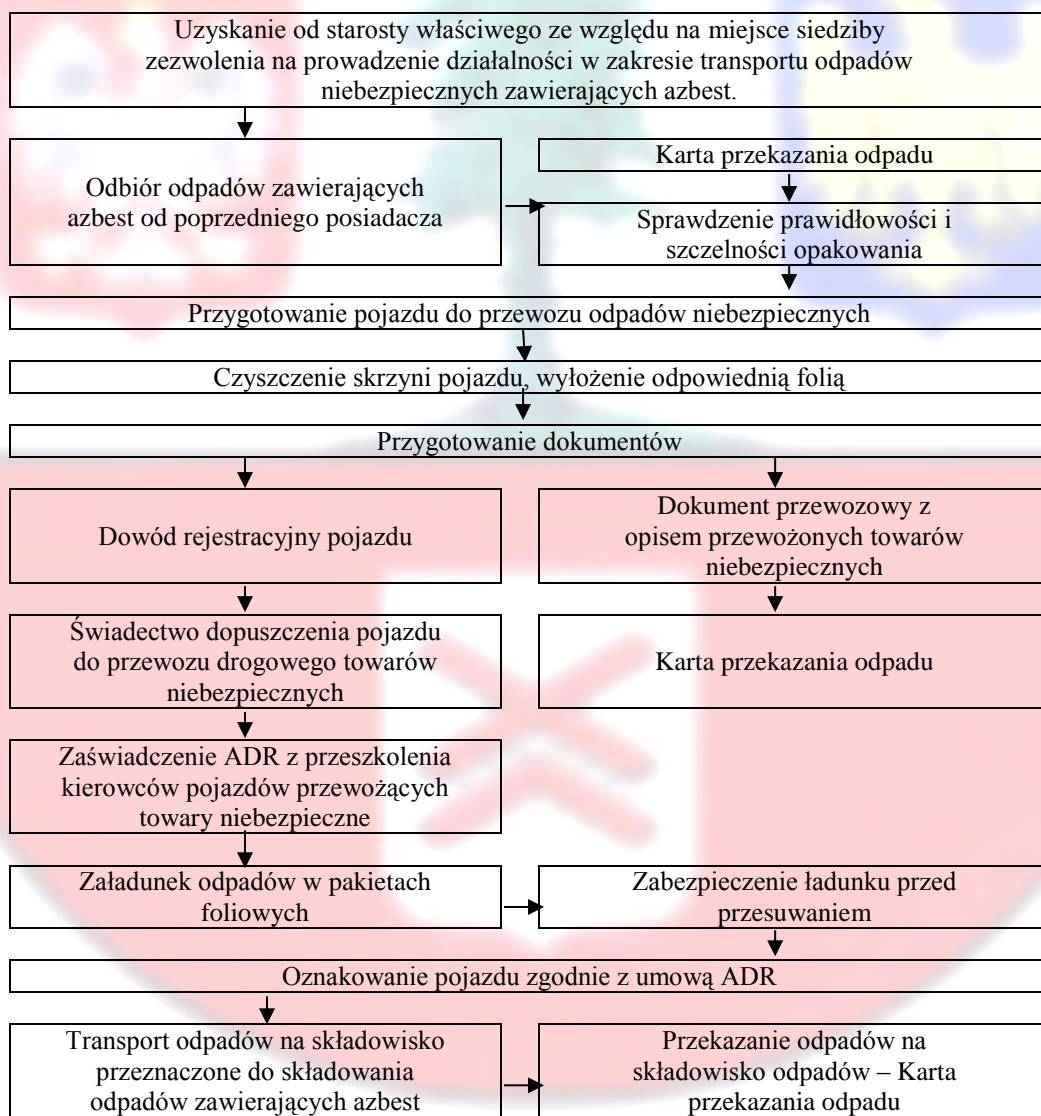

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Przepisy prawa europejskiego (Dyrektywa 2003/18/WE oraz 2006/0222/COT) wyraźnie określają prace konserwacyjne i zabezpieczające przy wyrobach zawierających azbest, jako prace mogące powodować narażenie na azbest. Wykonywanie więc takich prac powinno być również objęte przepisami niniejszej procedury.

Zaleca się umieszczanie odpowiednich wymagań szczegółowych w instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest – wymienionej w **Procedurze 1**.

Procedura 5 - Dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Opis procedury

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na transporcie odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Zakres procedury

Zakres postępowania obejmuje działania począwszy od uzyskania zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, poprzez pozostałe czynności i obowiązki transportującego takie odpady – aż do ich przekazania na składowisko odpadów, przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Opis szczegółowy

Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów wydaje marszałek województwa, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza (art. 41 ust 3 pkt a - ustawa o odpadach Dz. U. z 2013r., Nr 0 poz. 21 z późn. zm.) Zezwolenie wydaje się w drodze decyzji na wniosek, który powinien odpowiednio zawierać:

- 1) numer identyfikacji podatkowej (NIP) i numer REGON posiadacza odpadów, o ile został nadany;
- 2) wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do zbierania;
- 3) oznaczenie miejsca zbierania odpadów;
- 4) wskazanie miejsca i sposobu magazynowania oraz rodzaju magazynowanych odpadów;
- 5) szczegółowy opis stosowanej metody lub metod zbierania odpadów;
- 6) przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie zbierania odpadów, ze szczególnym uwzględnieniem

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

kwalifikacji zawodowych lub przeszkolenia pracowników oraz liczby i jakości posiadanych instalacji i urządzeń odpowiadających wymaganiom ochrony środowiska;

- 7) oznaczenie przewidywanego okresu wykonywania działalności w zakresie zbierania odpadów;
- 8) opis czynności podejmowanych w ramach monitorowania i kontroli działalności objętej zezwoleniem;
- 9) opis czynności, które zostaną podjęte w przypadku zakończenia działalności objętej zezwoleniem i związanej z tym ochrony terenu, na którym działalność ta była prowadzona;
- 10) informacje wymagane na podstawie odrębnych przepisów.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- uzyskanie wpisu do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami prowadzonemu przez właściwego marszałka województwa,¹⁷
- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu doształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odbłaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”, sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne. Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy transporcie.

Posiadacz odpadów, dokonujący ich transportu, obowiązany jest do posiadania dokumentu

¹⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. odpadach (Dz. U. z 2013 r. Nr 0 poz. 21)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest, obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu doszkalającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych. Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30x40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczone czarnym nie odblaskowym paskiem o szerokości nieprzekraczającej 15mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

Przed każdym załadunkiem odpadów, skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub) niestanowiących integralnej części nadwozia pojazdu. Wskazane jest wyłożenie podłogi skrzyni ładunkowej folią, w celu zabezpieczenia przed uszkodzeniem opakowań.

Załadunek i rozładunek odpadów (palet, pojemników typu big-bag) powinny odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika. Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z odpadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w czasie ich przewozu nie przesunęły się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy, przewracanie się i

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

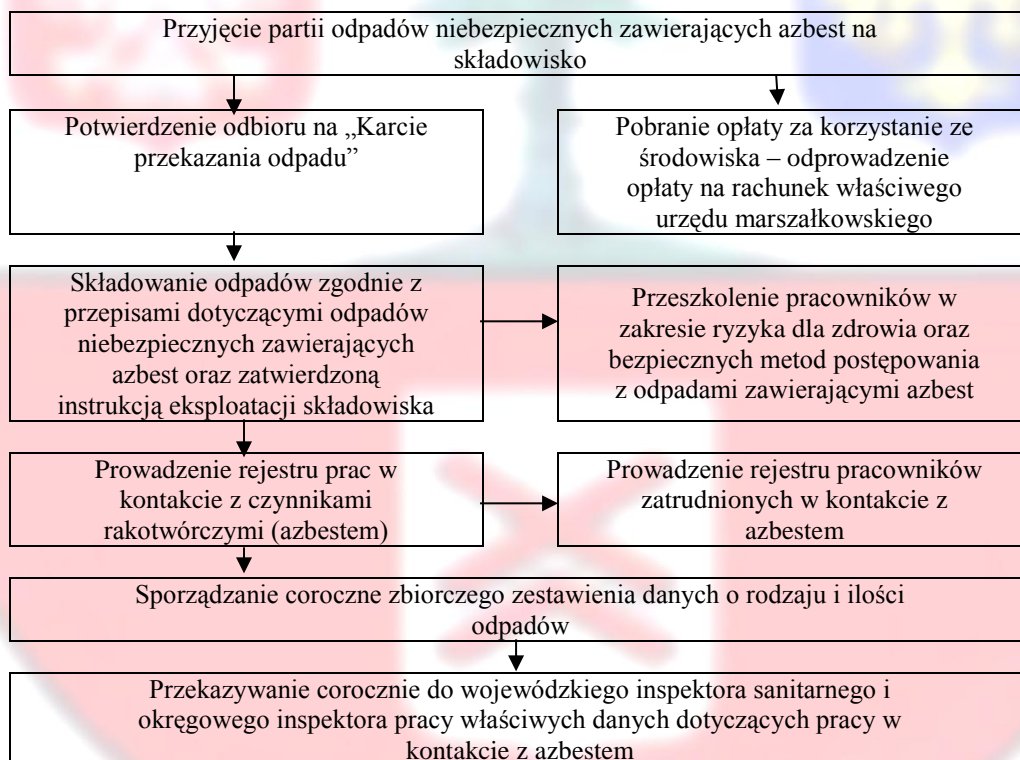
wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką przed uszkodzeniem.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu, należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach.

W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na „Karcie przekazania odpadu”.

Procedura 6 - Dotycząca składowania odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest

Cel procedury

Celem procedury jest przedstawienie zakresu obowiązków i zasad postępowania wykonawców prac polegających na składowaniu odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Zakres procedury

Zakres procedury obejmuje działania począwszy od przyjęcia partii odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na składowisko, poprzez dalsze czynności, aż do sporządzenia rocznego zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości przyjętych odpadów.

Opis szczegółowy

Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w karcie przekazania odpadów przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnienie deponowania odpadów w sposób niepowodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystywać racjonalne pojemność eksploatacyjną składowiska.

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01* i 17 06 05* mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji wojewoda.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem pobiera od posiadacza odpadów zawierających azbest, opłatę za korzystanie ze środowiska, którą odprowadza na rachunek urzędu marszałkowskiego, właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5 cm.

Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Dla składowisk odpadów zawierających azbest o kodach 17 06 01* i 17 06 05* nie stosuje się rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu, zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części.

Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji wojewoda po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

8 Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie usuwania azbestu

8.1 Program oczyszczania azbestu na lata 2009 – 2032

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych¹⁸ w *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*.

Program grupuje zadania przewidziane do realizacji na poziomie centralnym, wojewódzkim i lokalnym, w pięciu blokach tematycznych:

- 1) zadania legislacyjne;
- 2) działania edukacyjno-informacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów szkoleniowych, promocja technologii uniecznawiania włókien azbestowych, organizacja krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji kongresów i udział w nich;
- 3) zadania w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, z obiektów użyteczności publicznej, terenów byłych producentów wyrobów azbestowych, oczyszczania terenów nieruchomości, budowy składowisk oraz instalacji do uniecznawiania włókien azbestowych;
- 4) monitoring realizacji *Programu* przy pomocy elektronicznego systemu informacji przestrzennej;
- 5) działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia. Szacuje się, że na terenie kraju nadal użytkowane jest ok. 14,5 mln ton wyrobów zawierających azbest (w latach 2003-2008 usunięto ok. 1 mln ton)

Całkowity koszt realizacji *Programu* w latach 2009-2032 szacowany jest na kwotę ok. 40,4 mld zł, na którą składają się środki własne właścicieli nieruchomości, środki inwestorów, środki z budżetu państwa oraz środki jednostek samorządu terytorialnego.

Koszt realizacji *Programu* oszacowano na podstawie następujących założeń:

¹⁸ Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- pozostało do usunięcia 14,5 mln ton wyrobów azbestowych, łączny koszt ich demontażu i transportu oraz unieszkodliwienia wytworzonych odpadów zawierających azbest szacuje się na kwotę ok. 40 mld zł,
- koszt budowy 56 składowisk odpadów lub kwater przystosowanych do składowania odpadów zawierających azbest oszacowano na kwotę ok. 260 mln zł,
- pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki środki finansowe z budżetu państwa, przeznaczone na wspieranie: opracowania planów usuwania wyrobów zawierających azbest, działań edukacyjno-informacyjnych oraz monitoringu *Programu* określa kwota 53,2 mln zł (0,13%),
- środki finansowe jednostek samorządu terytorialnego przewidywane na opracowywanie i aktualizację planów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz działania edukacyjno-informacyjne szacuje się na kwotę ok. 40 mln zł (0,10%).

Zadania dla samorządów gminnych i powiatowych określone zostały w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”. Na poziomie lokalnym zadania realizują samorzady gminne i powiatowe.

8.2. Koordynacja i monitoring

Zadania przewidziane w *Programie* będą realizowane na trzech poziomach:

- **centralnym** – Rada Ministrów, Minister Gospodarki i w strukturze Ministerstwa Gospodarki Główny Koordynator;
- **wojewódzkim** – samorząd województwa;
- **lokalnym** – samorząd powiatowy i samorząd gminny.

Organem odpowiedzialnym za monitoring i koordynację realizacji *Programu* jest Minister Gospodarki, który powołuje:

- **Głównego Koordynatora** jako osobę odpowiedzialną za współdziałanie poszczególnych jednostek i instytucji oraz podejmowanie inicjatyw dotyczących uaktualniania *Programu*;

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- **Radę Programową**, która – działając jako organ opiniotwórczo-doradczy Ministra Gospodarki – skupia przedstawicieli wszystkich istotnych dla realizacji *Programu* organów, urzędów, instytucji i organizacji.

8.2.1. Kompetencje oraz współpraca poszczególnych organów

Do obowiązków organów administracji państwowej **na poziomie centralnym** należy:

- 1) współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji zadań;
- 2) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska), nadzorującymi przestrzeganie prawa przy prowadzeniu prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest i azbestu;
- 3) stała współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz innymi, do kompetencji których należy realizacja zadań;
- 4) współpraca z mediami w tematyce azbestu;
- 5) współdziałanie z organizacjami pozarządowymi;
- 6) współpraca z instytucjami udostępniającymi środki finansowe na realizację zadań (Bank Ochrony Środowiska, wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, itp.);
- 7) wspomaganie merytoryczne Ministra Gospodarki w sprawach związanych z azbestem, Ministra Środowiska w zakresie spraw związanych ze zrównoważonym rozwojem, Ministra Zdrowia w zakresie problematyki zdrowotnej;
- 8) współpraca z Ministerstwem Środowiska oraz innymi instytucjami w zakresie spraw dotyczących krajowych strategii i programów związanych z ochroną środowiska oraz gospodarką odpadami;
- 9) sporządzanie i przekazywanie stosownych informacji o stanie realizacji *Programu* – dla potrzeb Ministra Gospodarki i Rady Ministrów;
- 10) współpraca z Radą Programową.

Na poziomie województwa za realizację zadań odpowiada marszałek województwa, do zadań którego należy:

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- 1) współpraca z Głównym Koordynatorem w zakresie potrzeb wynikających z bieżącej realizacji *Programu*;
- 2) gromadzenie przez urząd marszałkowski informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie ich do Głównego Koordynatora z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
- 3) uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w wojewódzkich planach gospodarki odpadami i programach ochrony środowiska, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 4) współpraca na szczeblu wojewódzkim z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska);
- 5) współpraca z uczelniami i instytucjami naukowymi, organizacjami pozarządowymi, ekspertami poszczególnych dziedzin;
- 6) współpraca z lokalnymi mediami w zakresie spraw objętych *Programem*;
- 7) przygotowywanie i aktualizacja wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest;
- 8) współpraca z samorządami powiatowymi i gminnymi, przekazywanie wytycznych oraz informacji związanych z realizacją *Programu*;
- 9) przedkładanie Głównemu Koordynatorowi corocznej informacji o realizacji zadań na terenie województwa;
- 10) opracowanie planu sytuacyjnego rozmieszczenia na terenie województwa wyrobów zawierających azbest na podstawie informacji przekazywanych przez samorządy lokalne i przedsiębiorców.

Na poziomie lokalnym zadania realizują samorządy: powiatowy i gminny, poprzez:

Samorząd gminny:

- 1) gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- 2) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
- 4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
- 6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Samorząd powiatowy:

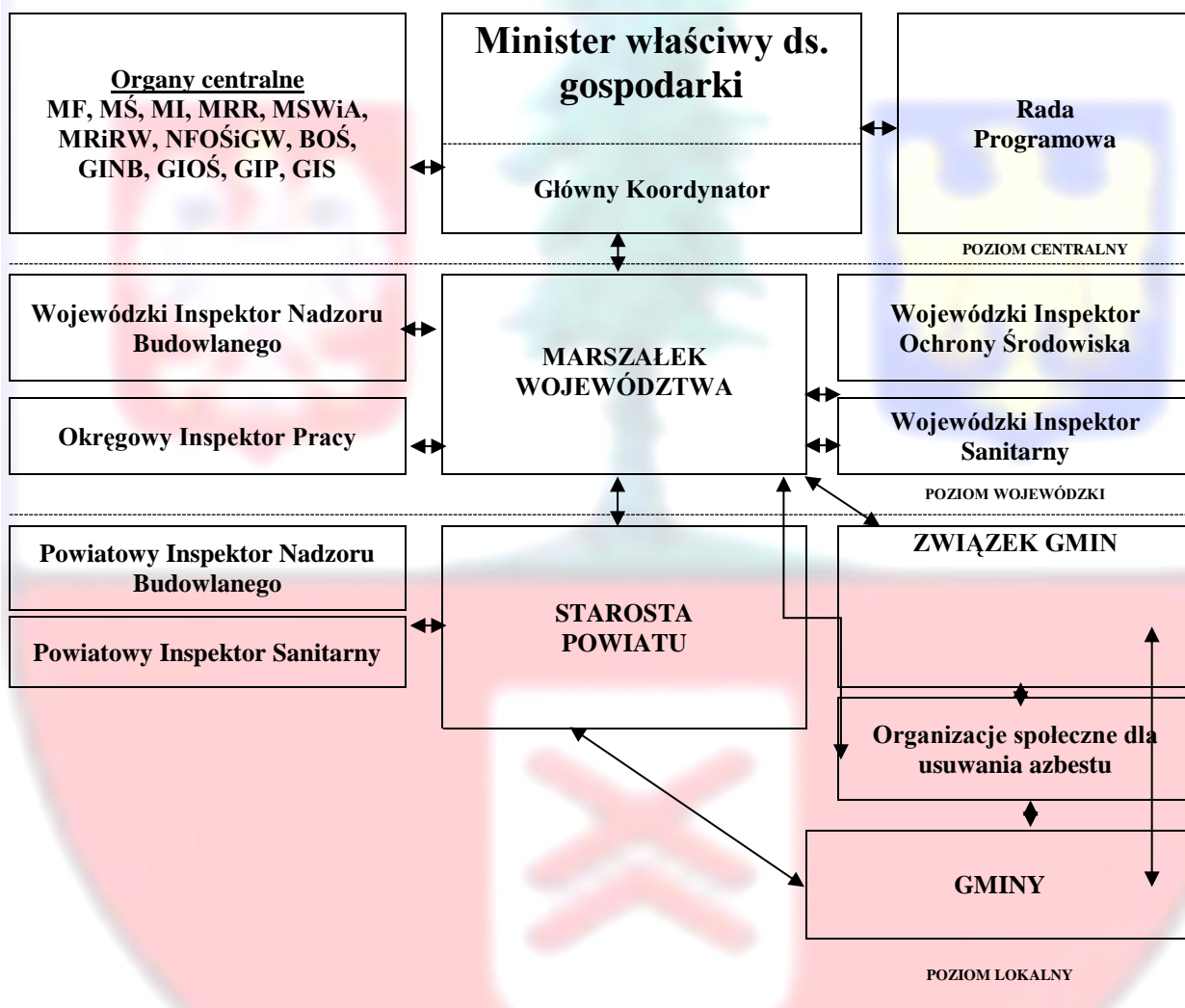
- 1) przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
- 2) współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
- 3) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *Programie*;
- 4) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- 5) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
- 6) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *Programu*;
- 7) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Organizacje pozarządowe

W ciągu 24 lat planowane jest oczyszczenie terytorium kraju ze szkodliwego azbestu oraz osiągnięcie znaczącej poprawy ochrony zdrowia mieszkańców.

Dla osiągnięcia celów *Programu* niezbędne jest współdziałanie administracji państwowej z partnerami społecznymi, między innymi:

- 1) organizacjami pozarządowymi np. stowarzyszeniami, fundacjami zrzeszającymi i reprezentującymi osoby fizyczne i prawne, deklarującymi oczyszczanie z azbestu konkretnego obszaru i przedstawiającymi stosowny program działania;
- 2) stowarzyszeniami i związkami gmin podejmującymi współdziałanie dla oczyszczenia terytorium tych gmin z azbestu przy zapewnieniu efektywnej współpracy z mieszkańcami;
- 3) stowarzyszeniami przedsiębiorców reprezentujących firmy wykonujące prace w kontakcie z azbestem, zapewniającymi wysoką jakość świadczonych usług.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

9. Informacje o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Herby

W październiku 2012 roku przeprowadzono wstępną inwentaryzację wyrobów zawierających azbest. Według tej inwentaryzacji wykonanej przez pracownika Urzędu Gminy Herby, na terenie gminy było 21 824 m² wyrobów azbestowych co daje ogólną masę 240 ton.

Orientacyjna ilość produktów azbestowych w terenie gminy Herby

Miejscowość	Ilość zinwentaryzowanych obiektów	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m ²)	Masa zinwentaryzowanych materiałów (Mg)	Wartość w procentach
Brasowe	1	23	0,3	0,1%
Braszcok	4	434	4,8	2,0%
Chwostek	8	841	9,3	3,9%
Głaby	1	110	1,2	0,5%
Hadra	12	3133	34,5	14,4%
Herby	15	2690	29,6	12,4%
Kalina	5	409	4,5	1,9%
Kierzki	3	200	2,2	0,9%
Kolonia Lisów	9	898	10,0	4,1%
Lisów	11	1220	13,4	5,6%
Łebki	49	5865	64,5	26,9%
Łęg	6	1279	14,1	5,9%
Niwy	4	356	3,9	1,6%
Olszyna	27	2935	32,3	13,5%
Pietrzaki	5	762	8,4	3,5%
Piłka	1	149	1,6	0,7%
Tanina	6	521	5,7	2,4%
RAZEM	167	21 824	240	100,0%

W wszystkich przypadkach produktami zawierającymi azbest były płyty betonowo – azbestowe stanowiące pokrycia dachowe. Nie stwierdzono azbestowych pokryć elewacji. Na chwilę obecną gmina Herby partycypuje w kosztach usuwania azbestu, kwestie dofinansowania reguluje Uchwała Rady Gminy nr VI/72/11 z dnia 29 kwietnia 2011 r. w sprawie: „zatwierdzenia regulaminu udzielania właścicielom nieruchomości dofinansowania do poniesionych kosztów usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Herby”

Przeprowadzona inwentaryzacja dotyczyła w zasadniczej większości osób fizycznych, z szczególnym uwzględnieniem gospodarstw rolnych. Płyty azbestowe (eternit) był często stosowany w pokryciach dachowych budynków gospodarskich takich jak chlewnie, stodoły. Szczególnie duże

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

ilości eternitu występują w miejscowościach o wybitnie rolniczym charakterze takich jak Łebki i Olszyna.

Znaczne ilości wyrobów azbestowych na budynkach mieszkalnych stwierdzono w miejscowości Herby.

Pokrycia eternitowe stwierdzono również na budynkach należących do osób prawnych. Są to następujące instytucje: Polskie Koleje Państwowe, Nadleśnictwo Koszęcin i Nadleśnictwo Herby.

Z danych statystycznych wynika, że ponad 95 % azbestu sprowadzonego do Polski wykorzystano do produkcji twardych płyt betonowo – azbestowych wykorzystywanych jako pokrycia dachów i elewacji budynków. Miękkie wyroby azbestowe (o gęstości poniżej 1000 kg/m³) takie jak: Sznury, płótna, uszczelki czy też natryski azbestowe na konstrukcje stalowe stosowano przede wszystkim w przemyśle. Na terenie Gminy Herby znajduje się kilka stref przemysłowych z budynkami i instalacjami mogącymi zawierać „miękkie wyroby azbestowe” są to m. in: były zakład Prefabet Lisów, na terenie którego znajdują się obecnie zakłady Zakłady Metalowe Kozamex i Bruk sp. z o.o., teren zakładu przerobu złomu „Scrapena” S.A. w Herbach, teren zakładu produkcyjnego „Joker” w Herbach, Przedsiębiorstwa Produkcyjnego Artco w Herbach, zakładu produkcyjnego „Galwah” w Pietrzakach, budynki „Centrali Zaopatrzenia Hutnictwa” w Herbach oraz Polskich Kolei Państwowych, Zakładu Karnego w Herbach. Na chwilę obecną Urząd Gminy Herby nie posiada informacji na ten temat.

Najwięcej wyrobów azbestowych występuje w miejscowości Łebki jest to 5 865 m² co daje masę 64,5 ton. W Łebkach zgromadzono 26,9 % całości wyrobów azbestowych jakie występują na terenie gminy Herby. Następne w kolejności są Hadra z 3 133 m² (34,5 tony i 14,4% całości) oraz Olszyna 2 935 m² (32,3 tony i 13,4 %) całości. Specyficzna sytuacja panuje w Herbach gdzie zgromadzono 2 690 m² (29,6 tony 12,3 % całości) w odróżnieniu od pozostałych miejscowości gdzie eternit wykorzystano jako pokrycie dachowe w budynkach gospodarczych, w Herbach około 50 % powierzchni to pokrycie budynków mieszkalnych.

Najwięcej budynków pokrytych eternitem stwierdzono w miejscowości Łebki - 49 budynków posiada pokrycie wykonane z eternitu. Świadczy to o powszechnym wykorzystaniu tego materiału konstrukcyjnego. W miejscowościach Hadra i Herby sytuacja jest nieco inna. Mimo dużej ilości zgromadzonego eternitu liczba budynków nim pokrytych to odpowiednio 12 i 15. W Hadrze eternit wykorzystano do pokrycia dachów w zespole pofolwarczym. Zespół pofolwarczy liczy 11 budynków z czego 4 ma pokrycie wykonane z eternitu. Są to budynki o dużej kubaturze stąd spore ilości eternitu przy niewielkiej ilości zabudowań. W Herbach eternitem pokryto w połowie budynki mieszkalne. Poza dwoma przypadkami są to budynki wielorodzinne należące do

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Polskich Kolei Państwowych. Budynki gospodarcze poza jednym przypadkiem są własnością Polskich Kolei Państwowych lub Nadleśnictwa Herby.

Ilość wyrobów zawierających azbest z podziałem na rodzaj zabudowy

Z przeprowadzonej inwentaryzacji wynika, że w 78,87 % zgromadzonego eternitu stanowi pokrycie budynków gospodarczych. Jest to zbieżne z tendencjami krajowymi oraz z stanem panującym w sąsiednich gminach. Dla przykładu w Gminie Kochanowice eternit na w 69,95 % został położony na budynkach gospodarczych¹⁹.

Rodzaj zabudowy	Ilość obiektów	Powierzchnia obiektów m2	Ilość materiałów (Mg)	Stosunek w %
Budynki mieszkalne	25	4200	46	19,35%
Budynki gospodarcze	142	17318	190	78,87%

Ilość wyrobów azbestowych z podziałem na typy budynków

Rodzaj budynku	ilość budynków	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m2)	Masa zinwentaryzowanych materiałów (Mg)	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m2) na budynek	Masa zinwentaryzowanych materiałów (kg) na budynek
obora/chlewnia	19	5 979	65,7	314,68	3,46
garaż	7	765	8,4	109,29	1,20
kurnik	1	40	0,44	40,00	0,44
magazyn	12	1 203	13	100,25	1,08
stodoła	39	6 168	67,8	158,15	1,74
szopa	41	1 902	20,9	46,39	0,51
techniczny	1	60	0,66	60,00	0,66
wiata	18	1 201	13,1	66,72	0,73
	138	17 318	190		

¹⁹ Za: „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla gminy Kochanowice”, Kochanowice, sierpień 2011

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Ilość wyrobów azbestowych z podziałem na miejscowości i typy budynków gospodarczych

Miejscowość	Rodzaj budynku	Ilość budynków	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m2)	Masa zinwentaryzowanych materiałów (Mg)
Brasowe	szopa	1	22,5	0,25
Braszczok	szopa	1	70,5	0,78
	kurnik	1	40,0	0,44
	obora/chlewnia	1	208,0	2,29
Chwostek	garaż	1	73,0	0,80
	stodoła	1	107,0	1,18
	szopa	3	135,0	1,49
	magazyn	1	102,0	1,12
Głąby	stodoła	1	110,0	1,21
Hadra	obora/chlewnia	2	1 036,0	11,40
	garaż	1	129,0	1,42
	stodoła	4	1 460,0	16,06
	szopa	4	304,0	3,34
Herby	szopa	3	47,0	0,52
	magazyn	2	353,0	3,88
	stodoła	3	492,0	5,41
	techniczny	1	60,0	0,66
	wiata	1	52,0	0,57
Kalina	magazyn	1	16,0	0,18
	stodoła	1	258,0	2,84
	wiata	1	28,0	0,31
Kierzki	stodoła	2	170,0	1,87
	wiata	1	30,0	0,33
Kolonia Lisów	magazyn	2	250,0	2,75
	stodoła	6	491,0	5,40
	wiata	1	157,0	1,73
Lisów	obora/chlewnia	2	552,0	6,07
	magazyn	3	149,0	1,64
	stodoła	2	297,0	3,27
	wiata	4	222,0	2,44
Łebki	obora/chlewnia	10	2 646,0	29,11
	garaż	1	147,0	1,62
	magazyn	1	170,0	1,87
	stodoła	6	1 090,0	11,99
	szopa	17	637,0	7,01
	wiata	7	489,0	5,38
Łęg	obora/chlewnia	2	992,0	10,91
	szopa	2	113,0	1,24
	wiata	2	175,0	1,93

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Miejscowość	Rodzaj budynku	Ilość budynków	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m2)	Masa zinwentaryzowanych materiałów (Mg)
Niwy	garaż	1	55,0	0,61
	stodoła	1	173,0	1,90
	szopa	2	128,0	1,41
Olszyna	obora/chlewnia	1	138,0	1,52
	garaż	1	128,0	1,41
	stodoła	10	1 198,0	13,18
	szopa	4	288,0	3,17
	wiata	1	48,0	0,53
Pietrzaki	obora/chlewnia	1	407,0	4,48
	stodoła	2	322,0	3,54
	szopa	2	32,0	0,35
Piłka		0	0,0	0,00
Tanina	garaż	2	233,0	2,56
	magazyn	2	163,0	1,79
	szopa	2	125,0	1,38
RAZEM	0	138	17 318	190

Budynki gospodarcze objęte inwentaryzacją mają różne przeznaczenie. Ze względu na charakter gminy, dominują budynki wykorzystywane w produkcji rolnej. Pod względem ilości dominują stodoły i szopy – odpowiednio 39 i 41 budynków. Są to zabudowania których średnia powierzchnia dachowa wynosi odpowiednio 6 168 m² i 1 902 m². Pod względem powierzchni dachowej dominują obory i chlewnie ich średnia powierzchnia dachowa wynosi 314,68 m².

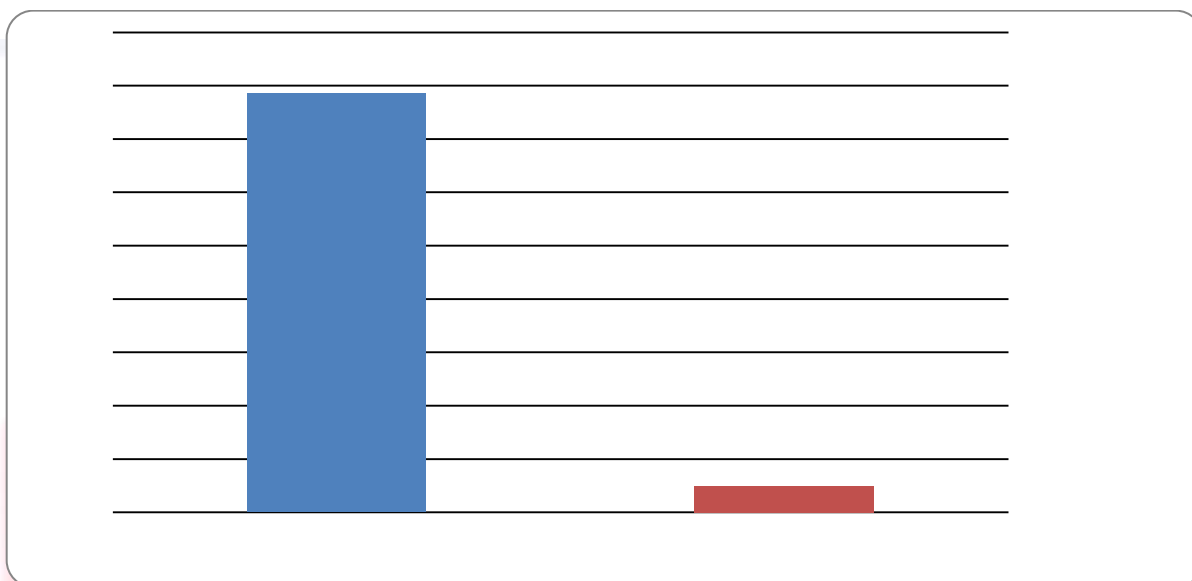

Rys. 7 Budynek obory położony w miejscowości Łebki, szacowana powierzchnia dachu to około 530 m² (fotografia: źródło własne)

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Ilość wyrobów zawierających azbest z uwzględnieniem rodzaju zinventaryzowanego wyrobu

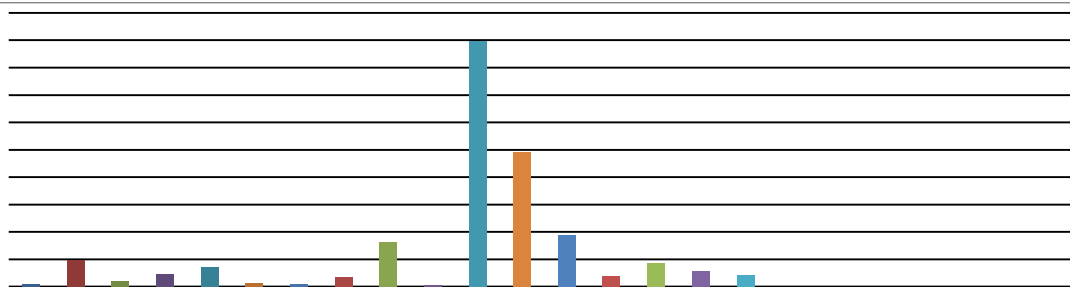
Eternit falisty stanowi 95,81 % wszystkich wyrobów azbestowych zgromadzonych na terenie gminy Herby. Wpisuje się to w tendencje krajowe i europejskie. Wiek pokryć dachowych można szacować na starsze niż 25 lat ich stan można określić jako dobry. W przypadku płaskich płyt eternitowych to można założyć, że położono je wcześniej niż pokrycia z eternitu falistego. W miejscowości Olszyna znajduje się budynek gospodarczy którego wiek właściciel określił na 100 lat. Nie można jednak stwierdzić czy pokrycie dachowe jest równie stare. Płaskie płyty eternitowe charakteryzują się jednak większą gęstością a tym samym są znacznie odporniejsze na działanie czynników atmosferycznych²⁰.

²⁰ Produkcję płyt azbestowo-cementowych rozpoczęto w Polsce w 1907 roku w Krakowie, około 1910 roku ruszył zakład w Lublinie a około 1920 w Ogrodzieńcu koło Zawiercia. W latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych następuje znaczny wzrost produkcji w kolejnych czterech dużych zakładach produkcja trwała do 1998 r. Ze względu na to, że płyty płaskie typu „Karo” były poddawane procesowi prasowania ich nasiąkliwość jest o wiele mniejsza niż płyt falistych (odpowiednio 16% wobec 27%) za: Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m²) na głowę mieszkańca

Ilość wyrobów azbestowych (przeliczeniu na mieszkańca) na terenie gminy Herby

Miejscowość	Ilość mieszkańców	Ilość zinwentaryzowanych materiałów zawierających azbest(m ²) na głowę mieszkańca	Masa zinwentaryzowanych materiałów (kg) na głowę mieszkańca
Brasowe	26	0,87	10
Braszcok	45	9,64	107
Chwostek	418	2,01	22
Głąby	25	4,40	48
Hadra	443	7,07	78
Herby	2393	1,12	12
Kalina	409	1,00	11
Kierzki	58	3,45	38
Kolonia Lisów	55	16,33	182
Lisów	1718	0,71	8
Łębki	64	91,64	1008
Łęg	26	49,19	542
Niwy	19	18,74	205
Olszyna	756	3,88	43
Pietrzaki	90	8,47	93
Piłka	27	5,52	59
Tanina	126	4,13	45
Cztery Kopy	4	0	0
Drapacz	9	0	0
Mochała	209	0	0
Oleksiki	9	0	0
Otrzęsie	2	0	0
Pustkowie	3	0	0
Turza	1	0	0
RAZEM	6935	x	x

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Jak wykazują badania w Polsce na terenach wiejskich ilość azbestu w przeliczeniu na mieszkańca jest trzykrotnie większa niż na terenach miejskich²¹. Jest to spowodowane przez znacząco niższy poziom zaludnienia oraz powszechne wykorzystanie eternitu jako pokrycia dachowego dla budynków gospodarczych. Gmina Herby wpisuje się w tą prawidłowość największe stężenie wyrobów azbestowych występuje w miejscowości Łebki. Łebki to miejscowość o charakterze ściśle rolniczym, gdzie powszechnie wykorzystywano eternit jako pokrycie budynków gospodarskich.

W Łebkach na jednego mieszkańca przypada 1008 kilogramów wyrobów azbestowych. Następne w kolei są miejscowości Łęg i Niwy. Odpowiednio 542 i 205 kg. Podobnie jak Łebki są to miejscowości niewielkie i nastawione na produkcję rolną. Zaznaczyć należy, że tak duże stężenie produktów azbestowych rodzi wiele problemów. Poza zagrożeniem zdrowotnym powstają poważne problemy logistyczne, eksploatacyjne i finansowe. Usunięcie tak dużej ilości odpadów obciąża posiadaczy ogromnymi kosztami – szacując, że koszt usunięcia jednego metra kwadratowego to koszt 40 zł przeciętny mieszkaniec Łebków zostanie obciążony sumą prawie 3 700 zł. Ponadto materiał azbestowy znajduje się na budynkach wciąż użytkowanych stanowiących ważny element prowadzonej produkcji rolnej, więc do kosztów usunięcia eternitu należy dorzucić koszt pokrycia dachów materiałem zastępczym.

Wyroby azbestowe z podziałem na rodzaj właścicieli

Rodzaj posiadacza	ilość budynków	Ilość zinventaryzowanych materiałów zawierających azbest(m2) na głowę mieszkańca	Masa zinventaryzowanych materiałów (kg) na głowę mieszkańca	stosunek w %
Osoby prywatne	152	19 535	214	89,45%
Polskie Koleje Państwowe	8	1 023	11,3	4,71%
Nadleśnictwo Herby	7	1 007	11,1	4,64%
Nadleśnictwo Koszęcin	1	259	2,9	1,19%

Jak wynika z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowana większość wyrobów azbestowych znajduje się w rękach osób prywatnych i stanowi 89,45 %. Pozostałe 10,55 % znajduje się w posiadaniu osób prawnych.

Polskie Koleje Państwowe posiadają w sumie osiem budynków położonych w miejscowościach Lisów i Herby. W Lisowie jest to niewielki magazyn położony przy budynku schroniska pracowników służb technicznych. W Herbach są to trzy budynki zamieszkania

²¹ Za: Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”, Praca zbiorowa pod redakcją Jerzego Dyczka, Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie, 2007

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

zbiorowego położone przy ul. Lublinieckiej oraz cztery budynki gospodarcze i techniczne położone przy ul. Wieczorka (wzdłuż linii kolejowej Śląsk – Porty).

Nadleśnictwo Koszęcin posiada jeden budynek gospodarczy, jest to stodoła położone przy ul. Józefa Lompy w Kalinie.

Nadleśnictwo Herby posiada w sumie siedem budynków. Są to budynki położone w miejscowościach Herby, Braszczok, Kolonia Lisów i Łebki. W Herbach Nadleśnictwo posiada cztery budynki – stodoły położone pomiędzy ulicą Lubliniecką i Elizy Orzeszkowej. W miejscowości Braszczok jest to duża stodoła należąca do zabudowań byłego folwarku, jest to budynek należący do Nadleśnictwa Herby. W Koloni Lisów i Łebkach są to stodoły należące do zabudowań leśniczówek.

10. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu z obiektów budownictwa indywidualnego

Na ogólne koszty likwidacji azbestu składają się różne elementy, wynikające z poszczególnych etapów działań, jakie należy wykonać dla bezpiecznego i zgodnego z przepisami prawnymi rozwiązania problemu. Do takich etapów należą:

Fizyczny demontaż rozbiórka obiektów (lub ich części), w których występują materiały zawierające azbest.

- Magazynowanie powstałych odpadów w miejscu demontażu lub w punkcie zbiorczym ustalonym na czas prac w rejonie ich prowadzenia
- Transport stosownie zabezpieczonych odpadów przez odpowiednio przystosowane pojazdy posiadające atest ADR. Transport odbywa się na trasie miejsca wytworzenia – miejsca magazynowania – miejsca ostatecznej utylizacji (składowania)
- Składowanie odpadów niebezpiecznych – utylizacja

Koszty usunięcia wyrobów azbestowych oszacowano na podstawie informacji uzyskanych od specjalistycznych firm zajmujących się kompleksowo demontażem wyrobów zawierających azbest i usunięciem odpadów azbestowych (transport do miejsca unieszkodliwiania).

Z uzyskanych informacji wynika, że całkowity koszt usunięcia wyrobów azbestowych – demontaż, transport, składowanie waha się w granicach 25-80zł za m² wyrobów azbestowych. Skala kosztów wynika z wielu czynników, między innymi od miejsca zabudowania wyrobów azbestowych, wysokości obiektu, rodzaju i ilości demontowanych elementów. Np. demontaż,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

pakowanie, transport i unieszkodliwianie pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych (eternitu) oraz płyt osłonowych wynosi średnio około 40 zł za 1 m². Ceny powyższe obejmują wszystkie czynności związane z usuwaniem azbestu i z reguły mogą być negocjowane. W sprzyjających warunkach, w zależności od warunków lokalnych, możliwe są upusty w wysokości nawet 20-25%. Te, stosunkowo wysokie ceny wynikają z warunków, jakie musi spełniać przedsiębiorca usuwający azbest oraz nakładów z tym związanych. Składają się na nie koszty związane m.in. z uzyskaniem odpowiednich decyzji, specjalistycznym szkoleniem pracowników, przygotowaniem i zabezpieczeniem miejsca pracy, środkami ochrony osobistej dla pracowników oraz specjalistycznych narzędzi i materiałów stosowanych w pracach remontowych. Ponadto nadzór nad pracami musi być prowadzony przez specjalistów, a ewentualne badania potwierdzające prawidłowość wykonania prac wykonane przez laboratoria akredytowane. Także odpady do transportu muszą być bardzo dobrze zabezpieczone i oznakowane w specjalny sposób, a sam transport może być dokonany wyłącznie przez firmę posiadającą odpowiednie zezwolenie. Wszystko to generuje znacznie wyższe koszty niż w przypadku typowych prac budowlanych. Istotnym składnikiem ceny są koszty składowania. Jedyną dopuszczalną formą ostatecznego unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest składowanie na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Ze względu na określone przepisami warunki składowania koszty są stosunkowo wysokie i w zależności od ilości składowanych odpadów wynoszą najczęściej od 200 do 400 zł za tonę.

Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowo Handlowe KOMART sp. z o.o. Knurów nalicza cenę za składowanie odpadów azbestowych 270 zł netto + 8% VAT = 291,60 zł/tonę
COFINCO POLAND Sp. z o.o w Jastrzębiu Zdroju nalicza cenę za składowanie odpadów azbestowych 200 zł netto + 8% VAT = 216,00 zł/tonę.

Cena ta musi uwzględniać relatywnie wysokie opłaty za umieszczenie odpadów na składowisku, wnoszone na konto urzędów marszałkowskich, jako opłaty za korzystanie ze środowiska. Należy wyraźnie stwierdzić, że prawidłowe spełnienie warunków określonych przepisami jest kosztowne. W tej sytuacji, podejmując decyzję o usunięciu wyrobów zawierających azbest należy znaleźć odpowiednią firmę oraz źródła finansowania inwestycji.

Do dalszego oszacowania kosztów usunięcia wyrobów azbestowych z obiektów budownictwa indywidualnego przyjęto przeciętny koszt usunięcia 1 m² przedmiotowych wyrobów w wysokości 40 zł/m².

Szacunkowe koszty usunięcia płyt azbestowo-cementowych z obiektów będących własnością osób fizycznych (z wyłączeniem obiektów nienależących do osób fizycznych) wynoszą 19 535 m² x 40 zł/m² = 781 400 zł + VAT 8% - 62 512 zł **RAZEM 843 912 zł**

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Powyższa kwota jest jedynie wstępnym szacunkiem. Kwota ta nie uwzględnia dodatkowych kosztów, jakie musi ponieść właściciel posesji w związku z usuwaniem azbestu (nowe pokrycie dachowe, nowa elewacja – zakup materiałów, robocizna).

Zaleca się, aby usuwanie wyrobów azbestowych (dachy, ściany budynków) było połączone z termomodernizacją obiektów – jeżeli są to budynki mieszkalne.

11. Źródła pozyskania środków finansowych

Zgodnie z założeniami „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032” koszty związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest mają być finansowane przez właścicieli – zarządców obiektów, w tym prywatnych właścicieli obiektów z wyrobami zawierającymi azbest. Inicjatywy samorządu terytorialnego, zmierzające do sukcesywnego usuwania wyrobów azbestowych i likwidacji skutków ich szkodliwości dla mieszkańców i środowiska dają możliwości dofinansowania powyższych działań z funduszy jednostek samorządowych, środków celowych funduszy ekologicznych a także ze środków funduszy Unii Europejskiej. Stąd też rola samorządu w pozyskiwaniu funduszy na wsparcie realizacji programu usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy ma istotne znaczenie, w szczególności dla prywatnych właścicieli obiektów, dla których usunięcie wyrobów zawierających azbest i w następstwie odnowa pokryć dachowych/elewacyjnych obiektów w większości przekracza ich możliwości finansowe.

„Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032” przewiduje następujące podstawowe instrumenty dofinansowania demontażu, transportu i unieszkodliwiania usuniętych wyrobów zawierających azbest

- Środki z budżetu Państwa
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013
- Fundusze Unii Europejskiej
- Bank Ochrony Środowiska S.A.
- Linia KfW5
- Kredyt na zakup i montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska

W poszczególnych województwach instrumenty finansowe wspierające bezpieczne eliminowanie z użytkowania wyrobów azbestowych oferowane są przez następujące instytucje:

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOS) we współpracy z WFOSiGW
- Regionalne Programy Operacyjne dla poszczególnych województw

W poniższych rozdziałach podaje się informacje nt. instrumentów finansowania działań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest, dostępnych w województwie śląskim.

Środki z budżetu Państwa

Źródłami finansowania²² usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki planowane jest finansowanie zadań wspierających realizację *Programu* w latach 2009-2032.

Tabela. Wydatki z budżetu państwa pozostające w dyspozycji ministra Gospodarki dla realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”

Blok	Nazwa zadania	Ogółem 2009- 2032 (mln zł)	Lata				
			2009	2010	2012	2012 – 2015	2016 – 2032
	Ogółem	53,2	4,0	4,0	4,0	16,0	25,2
1	Działania legislacyjne		Bez nakładów z budżetu				
2	Działania edukacyjne - informacyjne	12,8	1,3	0,8	0,7	2,8	7,2
3.1	Wsparcie prac przygotowawczych dla oczyszczenia z azbestu publicznych terenów i obiektów budowlanych (dokumentacje)	2,9	0,3	0,3	0,3	0,2	-
3.2	Wsparcie opracowania i aktualizacji gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest	10,0	1,3	1,5	1,5	5,7	-
3.3	Wsparcie szkoleń lokalnych	16,3	0	0,6	0,7	3,3	11,7
4	Monitoring realizacji Programu	7,2	0,7	0,5	0,5	1,0	4,5
5	Działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia	4,0	0,4	0,3	0,3	1,2	1,8

²² „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2010, str. 28
<http://www.bazaazbestowa.pl/tabs/show/13>

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Instrumenty oferowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

W dniu opracowywania niniejszego dokumentu w WFOŚiGW w Katowicach obowiązywała:

- Lista przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach na 2012 rok, zatwierdzona Uchwałą Rady Nadzorczej nr 184/2011 z dnia 27.06.2011 r.
- Lista przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach na 2013 rok, zatwierdzona Uchwałą Rady Nadzorczej nr 121/2012 z dnia 25.06.2012 r.

Zgodnie z ww. dokumentami WFOŚiGW w Katowicach wspomaga osiągnięcie długoterminowych celów środowiskowych Województwa Śląskiego, przeznaczając środki finansowe na realizację m.in.:

Priorytet 2 Gospodarka odpadami, ochrona powierzchni ziemi

Priorytet 2.1. Gospodarka odpadami (wg listy na 2012 i 2013 r.) w ramach realizacji powyższego priorytetu realizowane jest działanie: **OZ.2.2. Usuwanie i unieszkodliwianie azbestu**, którego zasady dofinansowania są zgodne z obowiązującymi w 2013 roku Zasadami udzielania dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach, obowiązującymi od dnia 01.01.2013 r. oraz zgodne z Regulaminem dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Katowicach zadań z zakresu demontażu, transportu i unieszkodliwiania azbestu, zatwierdzonym Uchwałą Zarządu nr 1466/2010 z dnia 13.10.2010 r.

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez WFOŚiGW w Katowicach mogą być:

- osoby prawne
- osoby fizyczne
- wspólnoty mieszkaniowe

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowywane są koszty dotyczące demontażu, transportu oraz unieszkodliwiania odpadów azbestowych.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Na zadania związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest Wojewódzki Fundusz udziela preferencyjnie oprocentowanych pożyczek, kredytów preferencyjnych oraz dotacji:

- Realizacja zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z budynków służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej może być dofinansowana w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, w tym w formie dotacji do 80%.
- Realizacja zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z budynków stanowiących własność osób fizycznych może być dofinansowana w formie pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych, ale wnioskodawcą może być jedynie jednostka samorządu terytorialnego, która przedkłada zbiorczy wniosek obejmujący budynki wszystkich zainteresowanych mieszkańców.
- Realizacja zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z budynków, w których utworzono wspólnotę mieszkaniową może być dofinansowana w formie pożyczki do 100% kosztów kwalifikowanych. Wnioskodawcą może być jedynie wspólnota mieszkaniowa.
- Realizacja zadań polegających na demontażu, transporcie i unieszkodliwianiu azbestu z pozostałych obiektów budowlanych może być dofinansowana w formie pożyczki w wysokości do 100% kosztów kwalifikowanych.

Podstawowa forma wsparcia oferowana przez Fundusz jest preferencyjnie oprocentowana pożyczka z możliwością umorzenia jej części przeznaczona dla osób prawnych lub kredyt preferencyjny dla osób fizycznych oraz wspólnot mieszkaniowych. Dotacje mogą być udzielane wybranym podmiotom na unieszkodliwianie azbestu z obiektów służby zdrowia, oświaty i opieki społecznej.

Ponadto WFOŚiGW w Katowicach podpisał z NFOŚiGW umowę na wspólne dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem azbestu i wyrobów azbestowych w województwie śląskim w latach 2011 – 2012. Daje ona możliwość uzyskania wsparcia ze środków publicznych na likwidację wyrobów zawierających azbest, pochodzących z domów i obiektów należących do osób fizycznych. Umowa zakłada, że samorzady gminne, posiadające na swoim terenie zinwentaryzowane i objęte gminnym programem likwidacji azbestu wszelkie obiekty zawierające azbest, mogą na ich likwidację uzyskać ze środków NFOŚiGW dotację w wysokości 50% kosztów kwalifikowanych. Pozostałe dofinansowanie może pochodzić ze środków WFOŚiGW w formie preferencyjnej pożyczki, która w połowie może zostać umorzona bez konieczności przeznaczania umorzonej kwoty na nowe zadania proekologiczne. Na podstawie ww. umowy został ogłoszony Program „Gospodarowanie odpadami

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

innymi niż komunalne Cz. III – Usuwanie wyrobów zawierających azbest”, dla którego obowiązują następujące podstawowe zasady:

- Dofinansowanie zadań w zakresie demontażu, zbierania, transportu i unieszkodliwiania lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest zgodnie z gminnymi programami usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest jest udzielane ze środków WFOŚiGW przy udziale środków z NFOŚiGW
- Beneficjentem końcowym są jednostki samorządu terytorialnego
- Kwota dofinansowania przedsięwzięć wynosi do 100% kosztów kwalifikowanych, w tym do 50% kosztów kwalifikowanych dofinansowane ze środków NFOŚiGW w formie dotacji, a pozostałą część dofinansowania ze środków WFOŚiGW w formie pożyczki (minimalna pożyczka ze środków WFOŚiGW w realizacji przedsięwzięcia stanowi 35% kosztów kwalifikowanych)
- Przedsięwzięcie określone we wniosku o dofinansowanie nie zostało zakończone przed dniem złożenia wniosku
- Przedsięwzięcie określone we wniosku o dofinansowanie jest zlokalizowane na terenie gminy, w której została przeprowadzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest
- Przedsięwzięcie określone we wniosku o dofinansowanie jest zlokalizowane na terenie gminy posiadającej gminny program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, i jest z tym programem zgodne

Instrumenty oferowane przez Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Śląskiego

W RPO dla województwa śląskiego w ramach następujących działań istnieje możliwość dofinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu:

- Działanie 5.2. Gospodarka odpadami wsparcie uzyskują projekty kompleksowego oczyszczania terenów z odpadów zawierających azbest oraz projekty dotyczące rekultywacji terenów zdegradowanych i składowisk odpadów na cele przyrodnicze; w ramach jednego działania dopuszcza się realizację inwestycji polegających na łączeniu kilku typów projektów, pod warunkiem, że dotyczą tej samej kategorii interwencji udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych kształtuje się na poziomie 20 - 85%, minimalny wkład własny beneficjenta wynosi 15% kosztów kwalifikowanych

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- Działanie 6.2. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych w ramach tego działania mogą być dofinansowywane projekty, których przedmiotem jest zastępowanie azbestowych elementów budynków wielorodzinnych mieszkalnych materiałami mniej szkodliwymi dla zdrowia ludzi oraz z unieszkodliwianiem azbestu; projekty objęte dofinansowaniem z ww. działania muszą spełniać co najmniej 2 spośród wymienionych celów: gospodarczy, edukacyjny, turystyczny, rekreacyjny, społeczny i kulturalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych kształtuje się na poziomie 20 - 85%, minimalny wkład własny beneficjenta wynosi 15% kosztów kwalifikowanych.

Beneficjentami działania 5.2. Gospodarka odpadami mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia
- podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego, wybrane zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
- porozumienia podmiotów z pkt 1-4 reprezentowane przez lidera
- podmioty działające w oparciu o umowę/porozumienie zgodne z zapisami ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym

W działaniu 5.2 Gospodarka odpadami wsparcie uzyskują projekty kompleksowego oczyszczania terenów z odpadów zawierających azbest oraz projekty dotyczące rekultywacji obszarów zdegradowanych i składowisk odpadów na cele przyrodnicze. W ramach jednego działania dopuszcza się realizację inwestycji polegających na łączeniu kilku typów projektów pod warunkiem, że dotyczą tej samej kategorii interwencji. W ramach typu projektu pn. kompleksowe oczyszczanie terenu z odpadów zawierających azbest, a także usuwanie azbestu z budynków użyteczności publicznej wraz z zapewnieniem bezpiecznego unieszkodliwiania odpadów, wsparcie uzyskują projekty związane z oczyszczaniem terenów z odpadów azbestowych, a także budynków użyteczności publicznej, za wyjątkiem budynków stanowiących siedzibę administracji publicznej. W ramach RPO dla Województwa Śląskiego możliwa forma wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie zaliczek i refundacji. Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu wynosi 85% kosztów

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

wydatków kwalifikowanych, z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej. Minimalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowanych na poziomie projektu wynosi 20%. Minimalny wkład własny beneficjenta wynosi 15% kosztów kwalifikowanych inwestycji. W zakresie projektów, których wsparcie nie nosi znamion pomocy publicznej, rozpoczęciem okresu kwalifikowalności jest 1 stycznia 2007 r. W zakresie projektów, których wsparcie nosi znamiona pomocy publicznej, rozpoczęcie okresu kwalifikowalności wynikało będzie z zapisów właściwych rozporządzeń Ministra Rozwoju Regionalnego.

Wydatkiem kwalifikowalnym w ramach przedmiotowego typu projektu będą koszty zastąpienia materiałów azbestowych materiałami nieszkodliwymi (koszty demontażu i unieszkodliwienia materiałów azbestowych, koszty związane z przywróceniem stanu obiektu sprzed demontażu materiałów azbestowych). Natomiast jako niekwalifikowalne zostaną uznane wydatki na zakup środków transportu, np. na cele transportu odpadów oraz na oczyszczanie z azbestu budynków użyteczności publicznej stanowiących siedzibę administracji publicznej.

Beneficjentami w ramach działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych mogą być:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia
- podmioty, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki i stowarzyszenia
- podmioty działające na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego wybrane zgodnie z ustawą z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych
- szkoły wyższe
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- organizacje pozarządowe
- jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, posiadające osobowość prawną (nie wymienione wyżej)
- spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe
- porozumienia podmiotów wymienionych w pkt 1-8 reprezentowane przez lidera
- podmioty działające w oparciu o umowę/ porozumienie zgodne z zapisami ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym

W ramach działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych współfinansowane mogą być m.in. projekty, których przedmiotem jest zastępowanie azbestowych elementów budynków

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

wielorodzinnych mieszkalnych materiałami mniej szkodliwymi dla zdrowia człowieka wraz z unieszkodliwieniem azbestu. Unieszkodliwienie odpadów azbestowych powinno być wykonane przez podmiot, który uzyskał zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami. Wymiana elementów azbestowych (konstrukcje, stropy, dachy, elewacje) nie może wiązać się z przebudową całego obiektu, tj. wymianą okien, pracami w indywidualnych mieszkaniach, remontem klatek schodowych, drzwi wejściowych itp. Koszty związane z dociepleniem czy zmianą elewacji budynku mogą być natomiast wliczone w koszty projektu polegającego na usuwaniu azbestu tylko i wyłącznie przy założeniu, że działanie to pociąga za sobą konieczność uszkodzenia starego docieplenia i zastąpienia go nowymi materiałami elewacyjnymi (prace mają charakter odtworzeniowy, a uszkodzenia lub wymiana na nowe elementów innych niż azbestowe, np. ocieplenie budynku, nie są możliwe do uniknięcia, co znajduje potwierdzenie w projektach technicznych). Inwestycje z zakresu tego typu projektu dotyczą co do zasady jedynie budynków mieszkalnych, w których nie jest prowadzona działalność usługowa, administracyjna i gospodarcza. Z możliwości ubiegania się o dofinansowanie nie zostaną jednak wykluczone wielorodzinne budynki mieszkalne, w których lokale użytkowe nie przekraczają 10% powierzchni.

W ramach RPO dla Województwa Śląskiego możliwa forma wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie zaliczek i refundacji. Projekty realizowane w ramach działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych muszą wynikać z Lokalnych Programów Rewitalizacji. W ramach jednego działania dopuszcza się realizacje inwestycji polegających na łączeniu kilku typów projektów pod warunkiem, że dotyczą tej samej kategorii interwencji. Projekty z zakresu działania 6.2 Rewitalizacja obszarów zdegradowanych muszą spełniać, co najmniej dwa spośród wymienionych celów: gospodarczy, edukacyjny, turystyczny, rekreacyjny, społeczny i kulturalny. Projekty spełniające tylko jeden cel: edukacyjny, turystyczny, rekreacyjny i kulturalny nie są możliwe do realizacji w ramach rewitalizacji z uwagi na konieczność przestrzegania linii demarkacyjnej pomiędzy priorytetami RPO dla Województwa Śląskiego na lata 2007-2013. Wsparcie projektów realizujących tylko jeden cel możliwe jest w przypadku, gdy realizują one cel gospodarczy lub społeczny. Sam cel społeczny może być realizowany jednak tylko w przypadku projektów związanych z zastępowaniem azbestowych elementów budynków wielorodzinnych mieszkalnych materiałami mniej szkodliwymi dla zdrowia człowieka wraz z unieszkodliwieniem azbestu. Ponadto, projekty z zakresu mieszkalnictwa muszą być realizowane na obszarach spełniających 3 dowolnie wybrane kryteria, opisane przy pomocy wskaźników, określonych w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

programowania działań dotyczących mieszkalnictwa, opartych na art. 47101 rozporządzenia Komisji WE nr 1828/2006.

Ze wsparcia wyłączone są projekty związane z budową, przebudową, adaptacją, remontem budynków stanowiących siedzibę administracji publicznej. Inwestycje, których efektem jest wsparcie podmiotów pełniących funkcje związane z pomocą i opieką społeczną, a także ochroną zdrowia (np. domy opieki społecznej, ośrodki zdrowia) mogą być realizowane tylko jako niedominujący element szerszego zintegrowanego projektu rewitalizacji (np. przedmiotem projektu z zakresu rewitalizacji jest kwartał dzielnicy, gdzie przywraca się wcześniejsze funkcje lub nadaje nowe szeregowi terenów lub obiektów, w tym jeden z nich jest przeznaczony na potrzeby np. domu pomocy społecznej, szpitala czy ośrodka zdrowia). Projekty polegające wyłącznie na usuwaniu azbestu realizowane przez spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe mogą dotyczyć wyłącznie budynków mieszkalnych. Nie jest możliwe finansowanie usuwania azbestu z budynków o charakterze gospodarczym, będących własnością spółdzielni.

Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi:

- 85% kosztów kwalifikowalnych projektu - dla projektów, które nie noszą znamion pomocy publicznej
- dla projektów, które noszą znamiona pomocy publicznej, jest możliwe do wysokości określonej w odrębnych przepisach dotyczących pomocy publicznej

Minimalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi 20%. Minimalny wkład własny beneficjenta wynosi 15% kosztów kwalifikowalnych zadania. Nie określono minimalnej ani maksymalnej wartości wsparcia oraz wartości projektu, który może być finansowany w poddziałaniu 6.2.1. W zakresie projektów, których wsparcie nie nosi znamion pomocy publicznej, rozpoczęciem okresu kwalifikowalności jest 1 stycznia 2007 r. W zakresie projektów, których wsparcie nosi znamiona pomocy publicznej, rozpoczęcie okresu kwalifikowalności wynikało będzie z zapisów właściwych rozporządzeń Ministra Rozwoju Regionalnego. Wydatkami kwalifikowanymi w ramach omawianego typu projektu są w szczególności: koszty zastąpienia materiałów azbestowych materiałami nieszkodliwymi (koszty demontażu i unieszkodliwienia materiałów azbestowych, koszty związane z przywróceniem, przy użyciu materiałów nieszkodliwych, stanu obiektu przed demontażem materiałów azbestowych), koszty odnowy części głównej struktury budynku np. dachu, fasady, instalacji technicznych budynku, koszty związane z usuwaniem azbestu, koszty związane z unieszkodliwieniem azbestu tylko gdy jest to nierozdzielna część projektu związana z usuwaniem azbestu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Dofinansowania w formie kredytu na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu udziela również Bank Ochrony Środowiska SA. Przedmiotem kredytowania jest m. in.:

- usuwanie wyrobów zawierających azbest
- wymiana powierzchni dachowych azbestowych lub elewacyjnych płyt azbestowych
- demontaż, transport i utylizacja wyrobów azbestowych

Ze względu na brak zainteresowania na chwilę obecną BOŚ nie udziela tego typu kredytów na terenie województwa śląskiego.

12. Efekty programu

Realizacja *Programu*²³ wpłynie na poprawę warunków ochrony zdrowia i życia ludności, przyniesie korzyści w sferze społecznej, ekologicznej i ekonomicznej.

Korzyści społeczne

Do najistotniejszych korzyści społecznych z realizacji *Programu* należą:

- oczyszczenie kraju z wyrobów zawierających azbest, a w konsekwencji zmniejszenie emisji włókien azbestu do środowiska i uzyskanie warunków dla poprawy ochrony zdrowia mieszkańców;
- wczesne wykrywanie chorób azbestozależnych, ich leczenie i ograniczanie negatywnych skutków;
- ograniczenie śmiertelności na skutek chorób azbestozależnych, a w szczególności raka płuc i międzybłonna opłucnej;
- przedłużenie okresu użytkowania obiektów budowlanych oraz uzyskanie lepszych parametrów eksploatacyjnych;
- poprawa wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych;
- wzrost atrakcyjności agroturystycznej terenów wiejskich;

²³ Na podstawie „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2031”, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2010 r. <http://www.bazaazbestowa.pl/tabs/show/13>

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- wzrost atrakcyjności terenów oczyszczonych z azbestu dla inwestorów krajowych i zagranicznych.

Korzyści ekologiczne

Podstawową korzyścią ekologiczną będzie stopniowe ograniczanie, a następnie całkowita eliminacja narażenia środowiska na azbest. Narażenie takie powstaje na skutek emisji do powietrza włókien azbestu z uszkodzonych wyrobów zawierających azbest oraz ich odpadów, a także na skutek niewłaściwie prowadzonych procesów eksploatacji i usuwania tych wyrobów. Poważne zanieczyszczenie środowiska naturalnego powstaje również na skutek emisji azbestu z tzw. „dzikich” wysypisk odpadów – głównie w lasach.

Korzyści ekonomiczne

Do najistotniejszych korzyści ekonomicznych z realizacji *Programu* należą:

- przyrost wartości nieruchomości;
- przyrost wartości gruntów;
- poprawa stanu technicznego obiektów budowlanych;
- wzrost inwestycji;
- wzrost dochodów budżetu państwa z podatku od działalności gospodarczej związanej z usuwaniem wyrobów zawierających azbest oraz zastosowania nowych materiałów;
- zmniejszenie kosztów leczenia chorób azbestozależnych.

Szacuje się, że w wyniku realizacji *Programu* nastąpi:

- przyrost wartości majątku narodowego o około 153 mld zł, w tym większa część przyrostu wartości dotyczyć będzie właścicieli gruntów i obiektów budowlanych oraz mieszkań;
- przyspieszenie modernizacji wsi, bowiem w wymienionym wyżej przyroście wartości w 51% partycypować będą mieszkańcy terenów wiejskich;
- wzrost dochodów budżetu państwa o około 25 mld zł, z tytułu wpływów z podatków VAT i CIT związanych z zakupem nowych materiałów budowlanych oraz świadczenia usług budowlanych związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- wzrost obrotów na rynku nieruchomości, co powinno przełożyć się na większe dochody zarówno budżetu państwa, jak i dochody własne gmin.

Uzyskanie takich efektów zależy od dyscypliny realizacji zadań, zaangażowania organów rządowych i samorządowych, ale również od zastosowania właściwych bodźców motywacyjnych stymulujących wzrost aktywności społecznej w działaniach związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

13. Harmonogram realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032”.

Proces usuwania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z zapisami krajowego programu, powinien być zakończony 31 grudnia 2032 roku. Wynika to z bardzo dużej ilości tych wyrobów oraz wysokości potrzebnych środków finansowych. Zatem tak długotrwałe zadanie (licząc od 2012 roku ok. 20 lat) wymaga zdefiniowania ramowej strategii w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest oraz unieszkodliwiania odpadów azbestowych. Dla potrzeb niniejszego programu, w ślad za programem krajowym i wojewódzkim, przyjęto podzielenie okresu do 2032 roku na 3 podokresy, tj.

- okres I: lata 2013 - 2015
- okres II: lata 2015 - 2022
- okres III: lata 2023 - 2032

Harmonogram realizacji zadań został sporządzony po analizie stanu gospodarki odpadami azbestowymi, opis stanu został opracowany na podstawie przeprowadzonego spisu z natury u mieszkańców gminy Herby, w oparciu o obowiązujące przepisy i akty prawne oraz uzupełniony został o zadania wynikające z „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032”.

Odpady zawierające azbest, jako odpady niebezpieczne, wymagają szczególnego sposobu postępowania i dlatego powinny być objęte programem likwidacji azbestu i odpadów zawierających azbest. Ważnym aspektem w podejściu do sposobu rozwiązania problemu usuwania azbestu w gminie jest fakt, iż stosowane w przeszłości w budownictwie i innych dziedzinach gospodarki wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia, dopóki materiały te nie są

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

uszkodzone. Zagrożeniem może być ich niewłaściwe usuwanie, bowiem w czasie obróbki mechanicznej (np. kruszenie, cięcie itp.) następuje uwalnianie się włókien azbestowych do powietrza i zachodzi niebezpieczeństwo ich wchłaniania. W tym kontekście usuwanie pokryć dachowych, elewacyjnych i innych materiałów budowlanych zawierających azbest będzie procesem długotrwałym i w każdym przypadku należy oceniać celowość podejmowania ich demontażu z punktu widzenia ochrony zdrowia i zagrożenia ekologicznego. Proces ten powinien być przeprowadzony ze szczególnym zachowaniem zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Jednocześnie po przeanalizowaniu ankiet przekazanych przez poszczególne sołectwa gminy, dotyczących stanu rozpoznania wyrobów zawierających azbest, stwierdza się bardzo niską znajomość obowiązujących przepisów przez właścicieli i administratorów obiektów budowlanych. Stąd też w niewielkim stopniu została wykonana ocena stanu obiektów budowlanych z elementami zawierającymi wyroby azbestowe, co powinno być wykonane zgodnie z przytoczonym wcześniej rozporządzeniem. Ze względu na niską znajomość problematyki azbestu wśród mieszkańców gminy Herby w niniejszym Programie zakłada się, iż poprzez odpowiednie działania informacyjno – edukacyjne należy doprowadzić do zapobiegania sytuacjom, w których dochodzi do usuwania wyrobów zawierających azbest na „własną rękę” przez właścicieli obiektów bez żadnego zabezpieczenia i wywożenia ich na dzikie wysypiska. Z uwagi na wysoki koszt usuwania i unieszkodliwiania odpadów azbestowych istotne jest także zachęcenie do prawidłowego usuwania wyrobów zawierających azbest poprzez dofinansowanie przedsięwzięć związanych z ich usuwaniem, podejmowanych przez osoby fizyczne, ze środków publicznych oraz zewnętrznych środków pomocowych. Do tej pory opracowany Program z zakresu ochrony środowiska, to „Program Ochrony Środowiska dla gminy Herby na lata 2008-2013 z perspektywą do roku 2020” oraz „Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla gminy Herby na lata 2012 – 2015 z perspektywą do roku 2020”. Aby ujednolicić horyzont czasowy z obecnie opracowywanym Programem przyjęto okres realizacji „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2012 – 2032”. Umożliwi to między innymi analizę realizacji zadań wspólnie z Planem Gospodarki Odpadami oraz koordynację działań związanych z gospodarką odpadami niebezpiecznymi. Poniżej w tabeli zestawiono konieczne do realizacji zadania związane z likwidacją odpadów zawierających azbest na terenie gminy oraz zaproponowano okresy ich wykonania (harmonogram). Równocześnie w tabeli tej określono rolę Samorządu Gminnego

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Harmonogram działań zmierzający do usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Herby na lata 2013 – 2032.

l.p.	Działanie	Termin realizacji	
1.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest: <ul style="list-style-type: none">przygotowanie ulotek informacyjnych o szkodliwości azbestu i o obowiązkach związanych z koniecznością jego usuwania,przygotowanie stałej informacji, na stronach internetowych, poświęconej tematyce azbestu,okresowe publikacje w prasie lokalnej dotyczące tematykiprzeprowadzenie kampanii „Szukamy rady na odpady azbestowe”	Przez cały czas realizacji programu	
2.	Aktualizacja bazy danych dotyczącej podmiotów i ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Herby.	Przez cały czas realizacji programu	
3.	Rozeznanie możliwości pozyskania środków finansowych na demontaż, transport i utylizację wyrobów zawierających azbest.	2013-2032	
4.	Dalsze prowadzenie dofinansowania do usuwania wyrobów zawierających azbest.	2013-2032	
5.	Opracowanie mapy zagrożeń działania azbestu.	do 2015	
6.	Demontaż, transport i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, usunięcie wyrobów azbestowych z obiektów użyteczności publicznej i innych będących własnością gminy Herby.	Założenie i prowadzenie rejestru wniosków i ich realizacja zgodnie z zachowaniem kolejności złożenia	2013-2032
		Pozyskiwanie funduszy na realizację Programu	2013-2032
		Ogłaszanie przetargów na przewoźnika i wyłonienie wykonawcy zadania, zawieranie kontraktów	2013-2032
		Odbiór, transport, unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	2013-2032
7.	Monitorowanie: demontażu, transportu i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Herby	co 4 lata	
8.	Przedstawienie Radzie Gminy sprawozdania z przebiegu realizacji Programu	co 2 lata	

14. Zarządzanie, organizacja i wdrażanie

Program będzie realizowany przez Wójta Gminy Herby i będzie finansowany ze środków własnych gminy, środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz innych dostępnych zewnętrznych środków. W ramach „Programu” dofinansowywany będzie koszt usunięcia wyrobów zawierających azbest z obiektów kubaturowych oraz finansowany będzie koszt załadunku na terenie nieruchomości, transport i składowanie odpadów zawierających azbest. Szczegółowe zasady dofinansowania prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest z prywatnych nieruchomości zostaną określone w „Regulaminie dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest”.

Regulamin powinien szczegółowo i jednoznacznie określić m.in.:

- kto może ubiegać się o dofinansowanie poniesionych kosztów usuwania azbestu,

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

- jakie dokumenty powinny zostać przedstawione i jakie warunki spełnione przez wnioskodawcę, aby można było starać się o dofinansowanie,
- jakie kryteria zostały określone dla wnioskodawców starających się o dofinansowanie,
- do jakiej kwoty lub jakie prace będą dofinansowane.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 1

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (wzór)

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

.....

Rodzaj zabudowy¹⁾:

.....

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

.....

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

.....

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

.....

Ilość wyrobów⁴⁾:

.....

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

.....

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne		
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieuszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

1	2	3	4
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0	
V	Wykorzystanie miejsca / obiektu / urzędnia budowlanego/instalacji przemysłowej		
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5	
25	Nie użytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urzędnia lub instalacje)	0	
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

¹⁾ Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.

²⁾ Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.

³⁾ Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:

- płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
- płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
- rury i złącza azbestowo-cementowe,
- izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
- wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
- szczeliwa azbestowe,
- taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
- wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
- papier, tektura,
- inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.

⁴⁾ Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).

⁵⁾ Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 2

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾ (wzór)

(na podstawie załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest /Dz. U. z 2011r. Nr 8, poz. 31/).

1. Nazwa miejsca/urządzenia/instalacji, adres²⁾:
.....
.....
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres:
.....
.....
3. Rodzaj zabudowy³⁾:
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾:
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾:
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾:
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾.....
8. Stopień pilności⁷⁾.....
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾:
 - a) nazwa i numer dokumentu:
 - b) data ostatniej aktualizacji:
10. Przewidywany termin usunięcia wyrobów:
11. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁶⁾:
.....

.....
(podpis)

Data

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób zawierający wagowo 0,1% lub więcej azbestu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

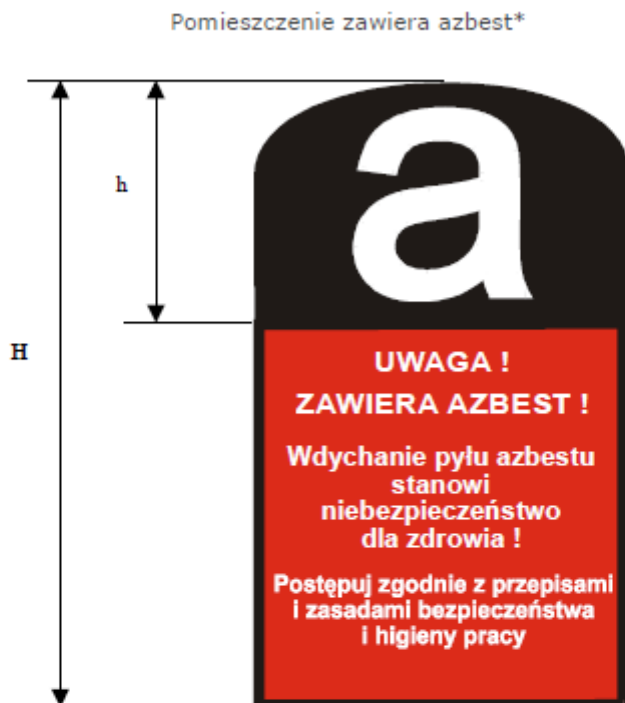
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującej formie: województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
 - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
 - płyty faliste azbestowo-cementowe stosowane w budownictwie,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe,
 - rury i złącza azbestowo-cementowe pozostawione w ziemi,
 - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
 - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
 - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
 - szczeliwa azbestowe,
 - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
 - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
 - papier, tektura,
 - drogi zabezpieczone (drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, po trwałym zabezpieczeniu przed emisją włókien azbestu),
 - drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu,
 - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura; podać jakie.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (kg, m², m³, m.b., km).
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U. Nr 71, poz. 649 oraz z 2010r. Nr 162, poz. 1089).
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę i numer dokumentu oraz datę jego ostatniej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 3

Wzór oznakowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest oraz rur azbestowo-cementowych

* Tylko w przypadku oznakowania pomieszczenia w związku z brakiem możliwości trwałego umieszczenia oznakowania na instalacji lub urządzeniu zawierającym azbest.

Wszystkie instalacje lub urządzenia zawierające azbest oraz rury azbestowo-cementowe powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}H$ szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny;
- 3) jeżeli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 4

Wzór oznakowania dróg utwardzonych odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczonych trwale przed emisją włókien azbestu

Wszystkie drogi utwardzone odpadami zawierającymi azbest przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, ale niezabezpieczone trwale przed emisją włókien azbestu, powinny być oznakowane w następujący sposób:

- 1) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno mieć wymiary: co najmniej 30 cm wysokości (H) i $\frac{1}{2}$ H szerokości;
- 2) oznakowanie powinno składać się z:
 - a) części górnej ($h = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
 - b) części dolnej ($60\% H$) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 5

WZÓR KARTY EWIDENCJI ODPADU

KARTA EWIDENCJI ODPADU ¹⁾				Nr karty	Rok kalendarzowy					
Kod odpadu ²⁾										
Rodzaj odpadu ²⁾										
Procentowa zawartość PCB w odpadzie ³⁾										
Posiadacz odpadów ⁴⁾										
Adres posiadacza odpadów ⁵⁾										
Województwo		Gmina	Miejscowość	Telefon służbowy	Faks służbowy					
Ulica			Nr domu	Nr lokalu	Kod pocztowy					
Miejsce prowadzenia działalności ⁶⁾										
Województwo		Gmina	Miejscowość	Telefon służbowy	Faks służbowy					
Ulica			Nr domu	Nr lokalu	Kod pocztowy					
Działalność w zakresie: ⁷⁾										
		W	Zb	Od	Un	Ok				
		☐	☐	☐	☐	☐				
Gospodarowanie odpadami										
Miesiąc	Masa wytworzonych odpadów [Mg] ^{8, 9)}	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] ^{8, 10, 11)}	Masa przyjętych odpadów [Mg] ⁸⁾	Nr karty przekazania odpadu ¹²⁾	we własnym zakresie			odpady przekazane		imię i nazwisko osoby sporządzającej
					masa [Mg] ^{8, 13)}	metoda odzysku R ¹⁴⁾	metoda unieszkodliwiania D ¹⁵⁾	masa [Mg] ⁸⁾	nr karty przekazania odpadu ¹⁶⁾	

Objaśnienia:

- ¹⁾ W przypadku wytwarzania, zbierania, odzysku i unieszkodliwiania odpadów należy sporządzać osobną kartę ewidencji odpadu dla każdego miejsca prowadzenia działalności, z wyjątkiem usług, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 22 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. W przypadku odbierania odpadów komunalnych należy sporządzić osobno kartę dla każdej gminy, z terenu której odpady komunalne są odbierane. Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w art. 43 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach, prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495, z późn. zm.), w zakresie odpadów powstałych w wyniku demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz prowadzącego stację demontażu i prowadzącego punkt zbierania pojazdów, o których mowa w ustawie z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. Nr 25, poz. 202, z późn. zm.), w zakresie gospodarowania pojazdami wycofanymi z eksploatacji.
- ²⁾ Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- ³⁾ Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- ⁴⁾ Podać imię i nazwisko lub nazwę posiadacza odpadów. W przypadku odbierania odpadów komunalnych posiadaczem obowiązującym do wypełnienia karty ewidencji odpadu jest przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- ⁵⁾ Podać adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- ⁶⁾ Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku posiadania decyzji na prowadzenie działalności na terenie całego kraju lub na określonym obszarze należy wskazać adres siedziby lub miejsca zamieszkania posiadacza odpadów. W przypadku przedsiębiorcy, który uzyskał zezwolenie na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać województwo i gminę.
- ⁷⁾ Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W – wytwarzanie odpadów, Zb – zbieranie odpadów, O – odzysk, Un – unieszkodliwienie odpadów, Ok – odbieranie odpadów komunalnych.
- ⁸⁾ Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- ⁹⁾ Nie dotyczy odpadów komunalnych.
- ¹⁰⁾ Odpady komunalne w rozumieniu definicji zawartej w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ¹¹⁾ Wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- ¹²⁾ Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku przywozu odpadów na terytorium kraju należy wpisać „Przywóz do RP”. W przypadku przyjmowania odpadów z innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu. W przypadku przyjmowania odpadów od posiadacza zwolnionego z obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów rubryka pozostaje niewypełniona.
- ¹³⁾ Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie.
- ¹⁴⁾ Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ¹⁵⁾ Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ¹⁶⁾ Podać nr karty przekazania odpadu, którą został przekazany innemu posiadaczowi odpadów. W przypadku wywozu odpadów poza terytorium kraju należy wpisać „Wywóz poza RP”. W przypadku przekazania odpadów osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami do wykorzystania na własne potrzeby zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach należy wpisać „Przekazane os. fiz.”. W przypadku przekazywania do innego miejsca prowadzenia działalności danego posiadacza odpadów należy wskazać to miejsce, podając województwo, nazwę miejscowości, ulicę, nr domu i lokalu.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 6

WZÓR KARTY PRZEKAZANIA ODPADU

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad ^{2,3)}	Transportujący odpad ^{2,4)}	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad ²⁾	
Adres ⁵⁾	Adres ^{5,6)}	Adres ⁵⁾	
Nr REGON ⁶⁾	Nr REGON ^{6, 7)}	Nr REGON ⁶⁾	
Miejsce przeznaczenia odpadów ⁸⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ⁹⁾			
Wnioskuję o wydanie dokumentu potwierdzającego odzysk lub recykling ¹⁰⁾		TAK ☐	NIE ☐
Kod odpadu ¹¹⁾	Rodzaj odpadu ¹¹⁾		
Data/miesiąc ^{12,13)}	Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁴⁾	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu ^{4,6)}	Potwierdzam przejęcie odpadu	

Objaśnienia:

- ¹⁾ Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- ²⁾ Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu.
- ³⁾ W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadu jest obowiązany przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008, z późn. zm.), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w tej ustawie.
- ⁴⁾ Dotyczy przedsiębiorcy transportującego odpady, niebędącego posiadaczem odpadów, działającego na zlecenie innego posiadacza odpadów, który zlecił mu wykonanie usługi transportu odpadów.
- ⁵⁾ Podać adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- ⁶⁾ O ile posiada.
- ⁷⁾ W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- ⁸⁾ Podać adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu transportującemu odpady.
- ⁹⁾ Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. Podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 5 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 6 do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- ¹⁰⁾ Dotyczy dokumentów wystawianych przez prowadzących odzysk lub recykling na podstawie ustawy z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607, z późn. zm.).
- ¹¹⁾ Zgodnie z katalogiem odpadów stanowiącym załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206).
- ¹²⁾ W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu.
- ¹³⁾ Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady temu samemu posiadaczowi odpadów.
- ¹⁴⁾ Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- ¹⁵⁾ Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Załącznik nr 7

Charakterystyka obiektów zlokalizowanych na terenie Gminy Herby

l.p	Imię i nazwisko	miejsowość	Rodzaj zabudowy	Typ budynku	Powierzchnia m2
1	Barbara Kaczmarczyk	Brasowe	gospodarczy	szopa	22,52
2	Grzegorz Kaczmarczyk	Braszcok	gospodarczy	szopa	70,49
3	Andrzej Styczysz	Braszcok	gospodarczy	kurnik	40,41
4	Andrzej Styczysz	Braszcok	mieszkalny		115,47
5	Nadleśnictwo Herby	Braszcok	gospodarczy	obora/chlewnia	207,85
6	Walter i Krystyna Ochman	Chwostek	gospodarczy	szopa	83,14
7	Walter i Krystyna Ochman	Chwostek	gospodarczy	szopa	28,87
8	Adam i Anna Walytko	Chwostek	mieszkalny		254,03
9	Jerzy Pawelczyk	Chwostek	gospodarczy	szopa	23,09
10	Jerzy Pawelczyk	Chwostek	gospodarczy	garaż	72,75
11	Kamil, Anna, Ewa, Adam Kowalewscy	Chwostek	mieszkalny		169,70
12	Kamil, Anna, Ewa, Adam Kowalewscy	Chwostek	gospodarczy	magazyn	101,82
13	Jacek Tabor	Chwostek	gospodarczy	stodoła	107,12
14	Maria Bąchorek	Głąby	gospodarczy	stodoła	109,65
15	Paweł Wieczorek	Hadra	gospodarczy	stodoła	133,15
16	Paweł Wieczorek	Hadra	gospodarczy	szopa	19,16
17	Paweł Wieczorek	Hadra	gospodarczy	szopa	74,49
18	Krzysztof i Barbara Szatan	Hadra	gospodarczy	stodoła	1 019,52
19	Krzysztof i Barbara Szatan	Hadra	gospodarczy	obora/chlewnia	610,93
20	Krzysztof i Barbara Szatan	Hadra	gospodarczy	szopa	32,33
21	Krzysztof i Barbara Szatan	Hadra	gospodarczy	szopa	177,70
22	Celina i Mirosław Włodarczyk	Hadra	gospodarczy	stodoła	187,98
23	Andrzej i Bogumiła Sowa	Hadra	gospodarczy	stodoła	119,19
24	Barbara Pruciak	Hadra	gospodarczy	obora/chlewnia	424,93
25	Teresa Podgórna	Hadra	gospodarczy	garaż	129,33
26	Artur Adamek	Hadra	mieszkalny		204,71

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

27	Witold Kmieć Teresa Włoka	Herby	mieszkalny		173,21
28	PKP	Herby	mieszkalny		418,11
29	PKP	Herby	mieszkalny		391,62
30	PKP	Herby	mieszkalny		250,64
31	Nadleśnictwo Herby	Herby	gospodarczy	stodoła	186,82
32	Nadleśnictwo Herby	Herby	gospodarczy	szopa	27,41
33	Nadleśnictwo Herby	Herby	gospodarczy	stodoła	132,01
34	Nadleśnictwo Herby	Herby	gospodarczy	stodoła	173,21
35	Paweł i Dawid Zajęc	Herby	mieszkalny		212,90
36	Zawada, Mietelski, Szkoła, Grzyb, Pietrzak, Siejka, Graczyk	Herby	gospodarczy	magazyn	352,46
37	Polskie Koleje Państwowe	Herby	gospodarczy	szopa	7,18
38	Polskie Koleje Państwowe	Herby	gospodarczy	szopa	12,77
39	Polskie Koleje Państwowe	Herby	gospodarczy	techniczny	59,91
40	Polskie Koleje Państwowe	Herby	gospodarczy	wiata	51,79
41	Stanisław i Helena Pisula	Herby	mieszkalny		240,18
42	Dariusz i Jadwiga Grochowina	Kalina	gospodarczy	wiata	28,43
43	Krystyna Czaja	Kalina	gospodarczy		
44	Roman Czaja	Kalina	mieszkalny		105,99
45	Roman Czaja	Kalina	gospodarczy	magazyn	16,00
46	Nadleśnictwo Koszęcín	Kalina	gospodarczy	stodoła	258,47
47	Małgorzata Gandecka	Kierzki	gospodarczy	stodoła	118,79
48	Józef Muś	Kierzki	gospodarczy	wiata	30,46
49	Grażyna Grobara - Rakowska	Kierzki	gospodarczy	stodoła	50,77
50	Nadleśnictwo Herby	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	142,24
51	Adam Gajda	Kolonia lisów	gospodarczy	wiata	157,04
52	Adam Gajda	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	136,73
53	Adam Gajda	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	25,54
54	Franciszek Styczyrz	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	109,87
55	Franciszek Styczyrz	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	38,31

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

56	Franciszek Styczyrz	Kolonia lisów	gospodarczy	stodoła	38,31
57	Ewald Pyka	Kolonia lisów	gospodarczy	magazyn	180,91
58	Ewald Pyka	Kolonia lisów	gospodarczy	magazyn	69,17
59	Karol Gołąbek	Lisów	gospodarczy	obora/chlewnia	435,14
60	Krzysztof Blachecki	Lisów	gospodarczy	stodoła	89,39
61	Krzysztof Blachecki	Lisów	gospodarczy	stodoła	207,85
62	PKP	Lisów	gospodarczy	magazyn	10,50
63	Gabriela Koziół	Lisów	gospodarczy	magazyn	44,70
64	Sławomir i Bogumiła Wilk	Lisów	gospodarczy	wiata	84,85
65	Beata Kwak	Lisów	gospodarczy	wiata	32,49
66	Adam Sojka	Lisów	gospodarczy	wiata	95,78
67	Jan Trzop	Lisów	gospodarczy	wiata	8,51
68	Erwin Krawczyk	Lisów	gospodarczy	obora/chlewnia	117,06
69	Czerwińscy Zawada	Lisów	gospodarczy	magazyn	93,99
71	Bogdan Łebek	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	328,08
72	Bogdan Łebek	Łebki	gospodarczy	stodoła	412,44
73	Bogdan Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	53,21
74	Piotr Tabor	Łebki	mieszkalny		137,66
75	Piotr Tabor	Łebki	gospodarczy	szopa	14,90
76	Piotr Tabor	Łebki	gospodarczy	wiata	46,82
77	Piotr Krawczyk	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	212,50
78	Piotr Krawczyk	Łebki	gospodarczy	wiata	51,27
79	Piotr Krawczyk	Łebki	gospodarczy	wiata	51,27
80	Nadleśnictwo Herby	Łebki	gospodarczy	stodoła	137,07
81	Józef i Barbara Dzieciół	Łebki	mieszkalny		169,71
82	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	stodoła	207,85
82	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	291,50
83	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	
84	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	
85	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	szopa	33,52

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

86	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	szopa	44,70
87	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	wiata	51,08
88	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	szopa	9,24
89	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	szopa	20,78
90	Włodzimierz Wilk	Łebki	gospodarczy	szopa	46,19
91	Zdzisław Krysik	Łebki	mieszkalny		70,24
92	Zdzisław Krysik	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	414,52
93	Zdzisław Krysik	Łebki	gospodarczy	stodoła	186,78
94	Zdzisław Krysik	Łebki	gospodarczy	szopa	27,71
95	Zdzisław Krysik	Łebki	gospodarczy	magazyn	170,27
96	Zdzisław Krysik	Łebki	gospodarczy	szopa	13,86
97	Krzysztof Łebek	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	533,49
98	Krzysztof Łebek	Łebki	gospodarczy	stodoła	93,53
99	Krzysztof Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	37,25
100	Krzysztof Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	117,06
101	Andrzej Łebek	Łebki	gospodarczy	wiata	56,86
102	Andrzej Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	12,19
103	Andrzej Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	17,32
104	Andrzej Łebek	Łebki	gospodarczy	stodoła	52,22
105	Andrzej Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	19,16
106	Łebek Łukasz	Łebki	mieszkalny		146,22
107	Roman Łebek	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	420,34
108	Roman Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	109,87
109	Roman Łebek	Łebki	gospodarczy	wiata	203,09
110	Piotr Łebek	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	80,83
111	Piotr Łebek	Łebki	gospodarczy	wiata	28,43
112	Piotr Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	34,64
113	Piotr Łebek	Łebki	gospodarczy	szopa	25,54
114	Małgorzata Kazuś Oleśńska	Łebki	mieszkalny		163,31
115	Marian Sobol	Łebki	gospodarczy	obora/chlewnia	364,37

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

116	Marian Sobol	Łebki	gospodarczy	garaż	146,94
117	Edmund Loose	Łęg	gospodarczy	obora/chlewnia	554,26
118	Edmund Loose	Łęg	gospodarczy	szopa	48,74
119	Edmund Loose	Łęg	gospodarczy	obora/chlewnia	437,86
120	Edmund Pyka	Łęg	gospodarczy	wiata	136,21
121	Edmund Pyka	Łęg	gospodarczy	wiata	38,31
122	Edmund Pyka	Łęg	gospodarczy	szopa	63,97
123	Janina Maroń	Niwy	gospodarczy	szopa	119,19
124	Józef Maroń	Niwy	gospodarczy	stodoła	172,66
125	Zygmunt i Krystyna Tabor	Niwy	gospodarczy	garaż	54,83
126	Zygmunt i Krystyna Tabor	Niwy	gospodarczy	szopa	9,03
127	Marian i Anna Kall Iwona Sasiela	Olszyna	mieszkalny		89,39
128	Marian i Anna Kall Iwona Sasiela	Olszyna	gospodarczy	szopa	70,24
129	Józef Langner	Olszyna	gospodarczy	szopa	128,69
130	Krzystian mnich	Olszyna	mieszkalny		135,10
131	Henryk Burek	Olszyna	mieszkalny		186,67
132	Grzegorz i Ewa Machoń	Olszyna	gospodarczy	stodoła	190,53
133	Paweł Waloszczyk	Olszyna	gospodarczy	szopa	51,08
134	Franciszek i Władysława Adamsy	Olszyna	mieszkalny		157,95
135	Marcin Brol	Olszyna	mieszkalny		117,49
136	Danuta Klama	Olszyna	mieszkalny		83,14
137	Krzysztof Machoń	Olszyna	gospodarczy	stodoła	85,13
138	Wilhelm i Danuta Korzekwa	Olszyna	gospodarczy	stodoła	76,62
139	Tomasz Biedrowski	Olszyna	gospodarczy	stodoła	128,51
140	Franciszek Krawczyk	Olszyna	mieszkalny		155,56
141	Franciszek Krawczyk	Olszyna	gospodarczy	stodoła	113,14
142	Franciszek Krawczyk	Olszyna	gospodarczy	stodoła	50,77
143	Roman Pastuszka	Olszyna	gospodarczy	stodoła	78,19
144	Pelagia Dreszer	Olszyna	mieszkalny		103,92
145	Bogumiła Wołowczyk	Olszyna	gospodarczy	stodoła	219,31

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

146	Bogumiła Wołowczyk	Olszyna	gospodarczy	wiata	48,74
147	Henryk i Bogumiła Wicik	Olszyna	mieszkalny		104,44
148	Ewa Neczaj	Olszyna	gospodarczy	stodoła	68,11
149	Gizela Klyta	Olszyna	gospodarczy	obora/chlewnia	138,34
150	Gizela Klyta	Olszyna	gospodarczy	garaż	127,94
151	Bronisława Hanulok	Olszyna	gospodarczy	stodoła	187,30
152	Bronisława Hanulok	Olszyna	gospodarczy	szopa	38,31
153	Michał Kowalski	Pietrzaki	gospodarczy	stodoła	91,38
154	Zenon Ceglarek	Pietrzaki	gospodarczy	obora/chlewnia	407,29
155	Zenon Ceglarek	Pietrzaki	gospodarczy	stodoła	230,94
156	Zenon Ceglarek	Pietrzaki	gospodarczy	szopa	15,96
157	Zenon Ceglarek	Pietrzaki	gospodarczy	szopa	15,96
158	Maria Sowa	Piłka	mieszkalny		148,98
159	Jadwiga Styczyrz	Tanina	gospodarczy	garaż	34,64
160	Jadwiga Styczyrz	Tanina	gospodarczy	magazyn	103,32
161	Jan i Halina Styczyrz	Tanina	gospodarczy	szopa	15,23
162	Jan i Halina Styczyrz	Tanina	gospodarczy	garaż	198,01
163	Marian Gosecki	Tanina	gospodarczy	magazyn	59,59
164	Gertruda Gomoluch	Tanina	gospodarczy	szopa	109,65
				Razem	21 824,28

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032

Bibliografia:

1. „Bezpieczne postępowanie z azbestem i materiałami zawierającymi azbest”; Akademia Górniczo – Hutnicza w Krakowie; praca pod red. Jerzego Dyczka, Kraków 2007
2. „Poradnik dla użytkowników wyrobów azbestowych”, Ministerstwo Gospodarki Departament Instrumentów Wsparcia, Warszawa 2008
3. „Finansowanie usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2009 – 2013”; Ministerstwo Gospodarki Departament Instrumentów Wsparcia, Warszawa 2009
4. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”; Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2010
5. „Program Usuwania Azbestu z terenu Województwa Śląskiego do roku 2032” (projekt), Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2010
6. „Plan gospodarki odpadami dla województwa śląskiego 2014”; Zarząd Województwa Śląskiego, Katowice
7. „Gminny Program Ochrony Środowiska Gminy Herby na lata 2008 – 2013 z perspektywą do roku 2020”; Rada Gminy Herby, Herby 2009
8. „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016”; Ministerstwo Ochrony Środowiska, Warszawa 2008
9. „Azbest – Informator”; Europejskie stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych www.esis.org.pl/asp/pliki/pobierz/informator_azbest.doc
10. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”; Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa maj 2002 r.
11. „Azbest – występowanie, wykorzystanie i sposób postępowania z odpadami azbestowymi”; Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią Polskiej Akademii Nauk; Warszawa 2007 r.
12. „Zanieczyszczenie środowiska azbestem. Skutki Zdrowotne”; opracowanie: Neonila Szeszenia-Dąbrowska, Wojciech Sobala; Instytut Medycyny Pracy im. Prof. J. Nofera; Łódź 2010 r.
13. „Azbest i jego zastosowanie”; Państwowa Inspekcja Pracy; www.pip.gov.pl/html/pl/doc/07040013a.pdf
14. „Plan usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów użyteczności publicznej stanowiących lub będących w zarządzaniu, administrowaniu, przez organy administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym”; Ministerstwo Gospodarki, Gliwice 2007

**Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających
azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032**

**Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających
azbest z terenu Gminy Herby na lata 2013 – 2032**

